

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-то ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 81

София, петък, 13 май

1932 г.

84. заседание

Сряда, 11 май 1932 г.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 50 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

- Отпуски, разрешени на народни представители . . . 1705
- Клетва. Подвеждане подъ клетва народнитъ представи-
тели Андрей Ляпчевъ и Борисъ Ст. Богоевъ . 1705
- Питания:
- 1) отъ народния представителъ Л. Станевъ къмъ
министра на вътрешнитъ работи и народното
здраве относно убийството на Дило Йотовъ Бой-
новъ, въ с. Торосъ. (Развиване и отговоръ) . . 1705
 - 2) отъ народния представителъ Д. Нейковъ къмъ
сщия министъръ относно забраната на първо-
майскитъ събрания и за нападенията на поли-
цията въ Хасково, Бургазъ, Разградъ и др.
(Развиване, отговоръ и обръщане питането въ
запитване) 1707

- 3) отъ народния представителъ П. Напетовъ къмъ
сщия министъръ относно станалото убийство
въ Преславъ на Слави Петковъ, за даденитъ раз-
решения да се стреля на месо и пр. (Развиване
и отговоръ) : 1709
- 4) отъ народния представителъ М. Станевъ къмъ
сщия министъръ относно терора и побойщата,
упражнявани отъ страна на властта надъ ра-
ботническата класа. (Съобщение) 1724
- Законопроектъ за изиѣнение закона за граждан-
ското сѣдопроизводство. (Предложение на на-
родния представителъ Х. Родевъ) (Съобщение) 1724
- Дневенъ редъ за следващето заседание 1724

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присъствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Атанасовъ Русенъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буковъ Асенъ, Бурилковъ д-ръ Димо, Василевъ Асенъ Стоевъ, Василевъ Григоръ, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ д-ръ Христо, Девковъ Петко, Деляновъ Минчо, Димчевъ Василь, Дойчиновъ Стефанъ, Дочевъ Момчо, Икономовъ Андрей, Калиновъ Благой, Калфовъ Христо, Капитановъ Анастасъ, Коевски Василь, Косачевъ Йорданъ, Кънчевъ Теодоси, Маджаровъ Рашко, Мариновъ Георги, Маринчевъ Георги, Мартуловъ Алекси, Мелнишки Боянъ, Милевъ Милю, Мошановъ Стойчо, Мустафовъ Али, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Стефанъ, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Никола, Русевъ Иванъ, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Филиповъ Стоянъ, Христовъ Димитъръ, Цановъ Стефанъ, Чирпанлиевъ д-ръ Никола и Юртовъ Георги)

Г. г. народни представители! Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, народнитъ представители г. Андрей Ляпчевъ и г. Борисъ Богоевъ, замѣстникъ на покойния народенъ представителъ Христо Близнаковъ, ще положатъ установената клетва.

(Протоиерей Петъръ Смолевъ подвежда подъ клетва народнитъ представители Андрей Ляпчевъ и Борисъ Ст. Богоевъ)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

- На г. Стефанъ Дойчиновъ — 10 дни;
- На г. Василь Димчевъ — 2 дена;
- На г. д-ръ Христо Георгиевъ — 1 день и
- На г. Никола Поповъ — 3 дни.

Народниятъ представителъ г. Петко Запряновъ моли да му се разреши еднодневенъ отпущъ по болестъ. Ползувалъ се е досега съ 20 дни отпущъ. Следва Събранието да му разреши искания отпущъ. Конто г. г. народни представители сж съгласни да се разреши еднодневенъ отпущъ на народния представителъ г. Петко Запряновъ, моля, да влѣгнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве е готовъ да отговори на питанята въ връзка съ празнуването на 1 май.

Има думата народниятъ представителъ г. Лазаръ Станевъ, за да развие питането си.

Л. Станевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Кървавитъ събития отъ миналия режимъ не само че не спрѣха, но продължаватъ съ още по-големо острѣнение и жестокостъ. Убийствата следъ 21 юний на работници и селяни не спиратъ, а се засилватъ. Предметъ на моето питане е едно отъ тия убийства, именно убийството на Дило Йотовъ Бойновъ, желѣзаръ, деятель на работническата група въ с. Торосъ, Луковитска околия, въ свръзка съ празнуването на 1 май.

Както ви е известно, още преди 1 май Министерството на вътрешнитъ работи вземъ всички най-строги мѣрки, за да възпрепятствува празнуването на този най-големъ празникъ на работническата класа и на трудовото селячество. Освенъ туй, за самия день се издадоха най-строги нареждания. Цѣлата страна се постави като въ обсадно положение. Не само градоветъ, но и селата още преди 1 май бѣха поставени като въ обсадно положение, като че ли е настѣпила сѣщинска гражданска война.

Конкретно за случая въ с. Торосъ. Въ с. Торосъ една отъ най-силнитъ политически групи, това е групата на Работническата партия, това е Трудовиятъ блокъ. Още преди

изборитъ за общински съветници полицията, мѣстната власт поставя въ селото полицейски участъкъ отъ 9 души полиция, които започватъ да биятъ, да тероризиратъ селянитъ и открито да се закаватъ, че тукъ глави ще падатъ, че кръвъ ще се пролѣе. Още тогава тѣ обстрелваха кѣшитъ на деятели на Трудовия блокъ.

За да се избѣгне проливането на кръвъ и разгромяването на трудовото движение — което се целѣше съ тая провокация — азъ отправихъ питане до г. министра на вътрешнитъ работи; също подадохъ и нѣколко протестни телеграми, обаче както питането, така и телеграмитъ си останаха само подадени, безъ г. министърътъ и досега да имъ е далъ отговоръ.

Шестимата отъ сѣщитѣ тия полиция сѣ били изпратени 4 дни преди 1 май въ с. Торосъ подъ командата на старшия полицейски стражаръ Ляко Цвѣтковъ Царски, който излѣзълъ следъ 21 юний отъ затвора, кждето е лежалъ заради крадене на кокошки. Още съ самото имъ пристигане въ селото тѣ обявяватъ полицейски чась и започватъ да биятъ и тероризиратъ младежта, да тероризиратъ и да заплашватъ населението. Привикватъ въ общината всички деятели на работническата група, също и тѣзи на лѣвитъ земледѣлци и имъ казватъ, че глави ще падатъ, ако се опитатъ да празнуватъ 1 май.

Убийството въ с. Торосъ не е само въ връзка съ 1 май. Това убийство, г. г. народни представители, е предумишлено убийство — целѣло се е да се убиятъ единъ или нѣколко души деятели на Работническата партия. Това се потвърждава отъ фактитъ, които ще изнеса сега.

Стражарътъ Цвѣтко Вѣтковъ, отъ с. Ягленъ, Луковитско, 10 дена преди това е говорилъ предъ торосчанитъ Бочо Тодоровъ, Найдень Тодоровъ и др., че въ с. Торосъ на 1 май ще паднатъ нѣколко души убити. Той даже два дни преди 1 май е говорилъ предъ сдружени земледѣлци: „Ако азъ не убия нѣкого на 1 май, ще бѣда уволненъ и децата ми ще трѣбва да гладуватъ, азъ ще трѣбва да си отида въ село да гася варъ и да ви я продавамъ по три гроша килограма. Обаче ако убия, ще получа“ — казалъ е на едно мѣсто „100 хиляди лева“, а на друго мѣсто е казалъ „50 хиляди лева“ — „и ще мога да си изхранвамъ децата“.

Не само това. Представителътъ на околийския блоквъ комитетъ адвокатъ Генчо Бейковъ, земледѣлецъ, два дена преди 1 май изпраща писмо, бележка, до сдружения земледѣлецъ Стефанъ Пачевъ, въ която му пише: „Стефане, на 1 май въ вашето село се готвятъ нѣколко убийства. Между набедзанитъ ще бѣдешъ и ти. Ето защо пази се да не паднешъ на 1 май убитъ“. Това писмо, което е подписано отъ Генчо Бейковъ, е потвърдено не само отъ Стефанъ Пачевъ, но и отъ Найдень Петровъ, земледѣлецъ, пикоръ, който е донесълъ това писмо. Потвърждава се и отъ Стефанъ Пачевъ и отъ други, че на 1 май ще паднатъ нѣколко души убити. И действително на 1 май, при това обсадно положение, тази мѣла, открито вече разпространявана отъ властимащитѣ, че ще паднатъ нѣколко души убити, като се визиратъ и тѣхнитъ имена, се потвърди.

Сутринта на 1 май мѣстната група не е излѣзла на манифестация. Подиръ обѣдъ къмъ 2½ ч. излизатъ младежи да се разхождатъ около мѣстото, кждето става хорото. Въ такава група се е движелъ и убитиятъ Дило Йотовъ Бойновъ, който е носѣлъ червена лента на палтото си. Когато се е връщалъ къмъ селото, кждето е започнала да свири музиката подиръ обѣдъ и хорото е било разрешено, отъ лѣво, отъ къмъ рѣката, върху него връхлетяватъ старшиятъ стражаръ Ляко Цвѣтковъ Царски и стражарътъ Цвѣтко Вѣтковъ. Спускатъ се съ псувни да му дръпнатъ лентата: „Свали тая лента!“ Той отговаря: „Азъ съмъ я поставилъ не за да я свалямъ“. Тогава стражарътъ изважда дървената палка и замахва да го удари по главата. Дило Йотовъ се отдалечава. Въ това време кметътъ на селото, Кочо Бочевъ — както се установява отъ анкетата на Лигата за правата на човѣка, както се установява отъ анкетата на блоквоя комитетъ и отъ анкетата на мѣстната дружба — казва: „Що го гледашъ още, бе? Тегли му куршума, стреляй на месо, азъ отговарямъ“. Стражарътъ стреля три пѣти по отдалечаващия се Дило Йотовъ. Куршумътъ, първиятъ или вториятъ — това не е установено — го пронизва отзадъ въ главата и излиза презъ челото, и Дило пада съ гърчения по очитъ си близо до течащата тамъ вадичка. Следъ туй почватъ да обстрелватъ придружаващитъ го двама младежи, също и други младежи. Кметътъ е казалъ: „Убийайте, азъ отговарямъ“. Тѣ успѣватъ да се скриятъ въ една близка кѣща.

При това положение, следъ убийството и следъ изстрелитъ селянитъ отъ селото се сгрупватъ масово къмъ мѣстото, за да узнаятъ какво става. Слухътъ, че е убитъ Дило Йотовъ, още повече сгрупирва селянитъ около мѣстото на убийството. Всички сѣ искали да прибѣгнатъ да му дадатъ помощъ, но полицията е забранила да се прибли-

жаватъ до него. Една жена Йордана Бънчова, която живѣе близо тамъ, съ рискъ на живота си, въпрѣки заплашванията, че ще бѣде застреляна, прибѣгва, за да лисне вода върху него отъ течащата тамъ вадичка. Дило Йотовъ продължава да лежи по очитъ си, безъ да бѣде обърнатъ. Други селяни също съ рискъ на живота си — защото стражаритъ сѣ казали, че ще стрелятъ, ако нѣкой се приближи до него — сѣ отишли и сѣ го обърнали по грѣбъ.

Навреме не му е била дадена медицинска помощъ, въпрѣки че въ селото има участковъ лѣкаръ. Лѣкарътъ, споредъ свидетелстването на Бочо Тодоровъ, който го е обвинявалъ, че не е отишелъ да го превърже, му е казалъ: „Ти искашъ и азъ ли да пострадамъ?“ Дали лѣкарътъ по свое желание не е отишелъ, или е билъ заплашванъ отъ полицията — това въ последствие ще се установи.

Полицията почва да обстрелва селянитъ, за да се разпрснатъ. Следъ около единъ чась на това мѣсто пристига съ автомобилъ луковитскиятъ околийски началникъ. Още автомобилътъ въ движение, той скача, изважда сабя и револверъ, започва да стреля и да вика: „Огънь! Огънь! Стреляйте! Стреляйте!“ Срещу него излиза неговиятъ вуйчо Райко Михайловъ, селянинъ отъ с. Торосъ, и му казва: „Чакай бе, вуйчовъ, нищо не е станало, ти си излѣганъ и забуденъ“. — „Настрани! Стреляйте! Огънь, огънь! Азъ заповѣдамъ“. Той дава заповѣдъ и въ това време пада самъ и си ударва ржката. Впоследствие казватъ, че билъ раненъ съ камъкъ отъ нѣкой си жена.

Селянитъ почватъ да се криятъ по сѣседнитъ кѣщи, кждето той влиза съ извадена сабя и съ револверъ, за да ги изгонва оттамъ. Всички се изпокриватъ въ паника. Следъ това той отива въ крѣмата на стария си приятелъ, сговористъ, Димитъръ Христовъ, и почватъ да пиятъ и да гулятъ. А въ сѣщото време ранениятъ Дило Йотовъ сѣ пронизана глава лежи тамъ при вадата, кръвта замрежда очитъ му, често се набира въ устата му и той не може да диша и почва да хърка. Трѣбвало е да отиватъ жени, въпрѣки забраната, да очистятъ кръвта отъ устата му, за да може да диша. Мара Станева, моя сестра, е отишла да очисти кръвта отъ устата му и той започва свободно да диша. Пулсътъ му е билъ нормаленъ. За да провери, дали е въ съзнание, тя му е казала: „Пипни си лентата“. — Той я пипналъ. — „Ако си въ съзнание, вдигни си крака“, и той го е вдигналъ. Значи, билъ е въ пълно съзнание. По-късно следъ три часа идва лѣкарътъ, за да го превърже и казва: „Нѣма защо да го адигаме — следъ 15 минути той ще умре“. Презъ това време околийскиятъ началникъ, преди да отиде да гуляе, отива въ телеграфошненската станция и дава тревожни съобщения до Дирекцията на полицията, че цѣлото село е разбунтувано, че неговиятъ животъ се намира въ опасност и че никой не е съ него, освенъ кметътъ. Сѣщиятъ изисква бързо, тревожно войска подъ предлогъ, че хиляди селяни отъ селата Угърчинъ и Гложене настѣпватъ къмъ с. Торосъ. Презъ нощта, къмъ 11 ч., пристига войска, състояща се отъ 80 души войници, подъ командата на капитанъ Гуровъ. Още отъ петия километъръ войската се прѣснала въ боенъ редъ, пратени били напредъ патрули, на които било казано: „Щомъ видите нѣкой, ще стреляте“, като сѣ смѣтали, че действително положението е сериозно. Обаче когато стигнали въ селото, тѣ видѣли, че то е напълно тихо и абсолютно никакво движение нѣма по улицитъ. Самъ офицерътъ предъ нѣкои селяни е изказалъ недоволството си, че сѣ били така много излѣгани и забудени, та е трѣбвало да пристигнатъ съ толкова силни приготовления за действие. Въ 11½ ч. презъ нощта бие барабанъ и разглася военно положение съ командантъ капитанъ Гуровъ, като се издава наредба № 1, въ която се казва, че ще бѣде застрелянъ веднага безъ предупреждение всѣки селянинъ, който излѣзе на нѣтъ или премине презъ плета въ комититъ, въ сѣседнитъ кѣщи. Никакъвъ добитѣкъ и никакво движение по улицитъ не се допуска. Имало е стрелби отъ полицията, обстрелвани сѣ отдѣлни кѣщи въ селото. Селото е било поставено въ страшна паника. Офицерътъ се е възмутилъ отъ държането на ранения безъ медицинска помощъ и е казалъ: „Бива ли такъвъ скандалъ, да се държи ранениятъ чакъ досега прострѣнъ, при това силно слѣнце, съ пробита глава, безъ да му се даде каквато и да е медицинска помощъ?“

Още презъ нощта, г. г. народни представители, и на сутринта сѣ били арестувани около 22 души селяни и селянки и откарани въ Плевенската безопасност. Между арестуванитъ сѣ били общинскиятъ съветници: Трифонъ Василевъ, Петъръ Ивановъ, Цвѣтанъ Ветовъ, Димитъръ Геновъ и Стойчо Николовъ — избраници на Трудовия блокъ; училищнитъ настоятели: Иванъ Вѣдчевъ и Стефанъ Пачевъ; членовѣтъ на управителния съветъ на популярната банка — също трудови избраници — Трифонъ Ва-

силевъ, Василъ Димитровъ и Стефанъ Лачевъ. Всички тамъ сж били малтретирани презъ нощта и бити, за да си дадатъ оставките. На другия денъ тѣ били заведени съ двама агенти предъ нотариуса, за да си подадатъ оставките. Тѣ сж казали на нотариуса по какъвъ начинъ си даватъ оставките. Той имъ казалъ: „Какво да ви права“, и приелъ оставките имъ. На другия денъ тѣ трѣбваше телеграфически да си оттеглятъ оставките. Другитѣ арестувани селяни, между които Братанъ Тодоровъ, Петко Мариновъ, Стефанъ Лачевъ, Василъ Димитровъ, Алекси Цвѣтковъ, Дяко Дечевъ, Давидъ Маноиловъ, Йото Петровъ, Петко Стояновъ, Мико Христовъ, Нейко Станевъ, Мара Станева и Цона Йорданова сж били сжщо така много звѣрски малтретирани и заставени да подпишатъ показания, че Йотовъ се е опиталъ да обезоружи стражаря. Разбира се, много сж били свидетелитѣ, които сж видѣли какъ е станало убийството и никой не подписалъ такива показания, съ изключение на Цона Йорданова, селско момиче, което било бито и малтретирано.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, г. Станевъ, предупреждавамъ Ви, че 15-тѣ минути изтекоха.

Л. Станевъ (раб): При това положение, г. г. народни представители, става ясно, че убийството е предумишлено, преднабѣрено. Съ даване оставката на трудовитѣ избраници се вижда, че се е целило разгромяването на работническата организация. Станало е убийството и въпреки че отъ тогава има 15 дена, абсолютно никакво следствие не е произведено. А трудовитѣ избраници, както казахъ, се завеждатъ веднага въ обществена безопасност, за да имъ се искатъ оставките. Околийскиятъ началникъ, споредъ селянитѣ, въ деня на убийството е разправялъ на селянитѣ: „Какво скѣрбите! Ние трѣбва да скѣрбимъ, че е убитъ само единъ, а не сж убити 20 души“. Тѣй разправятъ селянитѣ предъ анкетната комисиия онзи денъ. Освенъ това дружба е излѣзла съ протоколъ, който ще се изпрати до пресата, въ който съ много по-черни краски се описва подготовката на това убийство, заканитѣ, които сж се вършили предварително и какъ е станало самото убийство. Блокниятъ околийски комитетъ въ Луковитъ сжщо е направилъ анкета и предъ насъ каза: „Ние отидохме и установихме сжщото — убитъ е, безъ да е имало какъвто и да е претекстъ“. Народниятъ представител Драгойски, който е избраникъ на Луковитска околия, сжщо е билъ въ с. Торосъ, за да установи какъ е станало убийството. Когато председателътъ на дружба и селянитѣ сж му казали: „Ти въ предизборнитѣ речи говорѣше, че вече нѣма да се избиватъ по този начинъ лѣвчаритѣ, защото ако отрѣжмъ главата на единъ лѣвчаръ, ще се родятъ трима, а сега, защо убиватъ“, той отговорилъ: „Виждамъ, че убийството е станало безъ поводъ, виновницитѣ ще получатъ наказанието си“. Това казватъ селянитѣ, че заявилъ народниятъ представител Драгойски.

Г. г. народни представители! Че действително убийството е предумишлено говори и следниятъ фактъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, свършете, г. Станевъ!

Л. Станевъ (раб): Свършвамъ. — На погребението на убития не сж допустнати абсолютно никакви представители. Селото Торосъ е мое родно село и лично азъ трѣгнахъ и то не презъ Червенъ-брѣгъ, защото отъ тамъ върнаха двама наши народни представители, а презъ Арабаконакъ съ автомобилъ. Въ Ябланица менъ, заедно съ 9 лѣтници, между които единъ търговецъ Попилиевъ и лѣкарьтъ Мандюшки и жени учителки, арестуваха ни и транзитъ презъ Ябланица, Луковитъ ни откараха въ Червенъ-брѣгъ, където ни освободиха при условие да се върнемъ въ София или Плевенъ. На връщане шофьорътъ Радю П. Зембилски е билъ битъ, смачканъ отъ бой въ околийското управление въ Луковитъ — за който побой той притежава медицинско свидетелство — само заради това, че той си е позволилъ да ме вози за с. Торосъ.

Изяснявайки тия неопровержими факти, г. г. народни представители, азъ тукъ трѣбва да констатирамъ, че досега, 15 дни вече, убийцитѣ се разхождатъ свободно. Селянитѣ даже разправятъ, че на убиеца-стражаръ е даденъ отпускъ. Кметътъ сжщо така се разхожда свободно. Всички морални и физически убийци се разхождатъ свободно и до онзи денъ не е било започнато абсолютно никакво следствие.

Явно е, че съ това се иска да се прикрие убийството...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Л. Станевъ (раб): ... или да се търсятъ за него други мотиви, които се съобщаватъ официално отъ властта. Ето защо азъ отправямъ следното питане къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи: (Чете)

1. Защо е убитъ Дило Йотовъ, деятел на Работническата партия въ с. Торосъ, и защо своевременно не му е дадена медицинска помощъ;

2. Защо досега убийцитѣ се разхождатъ свободно, безъ даже следствие да е произведено за случая;

3. Кой условия наложила бързо да се извика войска, обяви обсадно положение въ селото и поставятъ селянитѣ въ небивала тревога;

4. По чия заповѣдъ и на какво основание съ варварски изтезания сж изтрѣгнати оставките на трудовитѣ избраници въ с. Торосъ, Луковитско, и

5. Защо официално се дадоха невѣрни, тенденциозни съобщения по убийството въ с. Торосъ на 1 май т. г.?

Г. г. народни представители! Съ по-различното си питане, на което не ми се отговори, азъ бѣхъ отправилъ предупреждение, че е изработенъ планъ, по .. йто ще ставатъ убийства въ с. Торосъ. Тоя планъ вече се изпълнява. Първата жертва падна. Това е жертва на правителството на Народния блокъ. Земледѣлската дружба въ с. Торосъ протестира за това убийство и сваля отговорността отъ грѣба си, но ние тукъ не можемъ да сваляме отъ представителитѣ на Земледѣлския съюзъ въ кабинета отговорността за това убийство. Върху тѣхъ пада най-големата отговорност за убийствата въ с. Торосъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Свършете най-после, г. Станевъ! 15 минути отдавна минаха!

Л. Станевъ (раб): Къмъ селянитѣ и работницитѣ азъ апелирамъ за сплотяване за борба за счупване на терора на блокарското правителство, за да извоюватъ сами свободата си, да поведатъ сѣбѣ борба за работническа и селска власт, която ще тури край на фашистката диктатура. (Ръкоплѣскания отъ работницитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Нейковъ.

Предупреждавамъ г. г. народнитѣ представители да спазватъ времето, определено имъ по правилника за развиване на тѣхнитѣ питання.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съгласно основния законъ на нашата страна — конституцията и редица други специални закони, между които и законътъ за администрацията и полицията, българскитѣ граждани, политическитѣ партии и редица други организации въ страната иматъ право да се свързватъ на частни организационни и на общи публични събрания, безъ за това да се иска предварително разрешение. Въз основа на тия закони нашата партия свика повсемѣстни публични събрания по поводъ празника на труда, 1 май. Както ви е известно, г. г. народни представители, 1 май се празнува отъ 40 години насамъ и то не само въ България, но въ цѣлия свѣтъ. Той има характеръ на една мирна манифестация на работническата класа — на нейнитѣ болки и страдания, на нейнитѣ искания, на нейнитѣ надежди и на нейнитѣ борби. Известно е, отъ друга страна, че 1 май е общъ празникъ на труда, и като такъвъ той се празнува не самъ отъ социалисти, но и отъ комунисти, отъ анархисти, отъ независими работници, отъ безпартийни работници, отъ синдикалисти и отъ всички други работнически групи и организации. Въ България, г. г. народни представители, 1 май се празнува непрекъснато отъ нѣколко десетѣлѣтия насамъ чрезъ събрания на открито или на закрито, а порано и чрезъ манифестации по улицитѣ. Само тая година, по изключение, българското правителство, правителството на Народния блокъ, въ лицето на своя министъръ на вътрешнитѣ работи г. д-ръ Гиргиновъ, не позволи чествуването на празника на труда и забрани абсолютно всѣкакви събрания на открито и на закрито. За да проведе своята политика, министърътъ на вътрешнитѣ работи разпореди до своитѣ подведомствени органи да взематъ най-строги мѣрки и на всѣка цена да не се позволи никому да прояви и най-малкъ признакъ на чествуване на празника на труда. За тая целъ г. министърътъ на вътрешнитѣ работи е разпоредилъ да бждатъ конфискувани, да бждатъ иззети всички издадени позиви и друга майска литература. Нѣщо повече, той разпореди, чрезъ своитѣ подведомствени органи, на печатаритѣ да бжде внушено, подъ страхъ на най-строга наказание, да отказватъ отпечатването на позиви и на каквото и да е друго по случай 1 май. Нѣщо

повече, г. г. народни представители. На тазгодишния 1 май единият от колегите на г. министъра на вътрешните работи, министърът на железниците, си е позволил нещо, което ние знаем, че се е вършило само в сръбните вѣкове и то отъ азиатските сатрапи.

Отъ мнозинството: Е-й-й! (Смѣхъ)

Д. Нейковъ (с. д): Министърът на железниците г. Костурковъ си е помислил, че е пъленъ господарь върху личността и свободата на българския държавенъ служител по българските държавни железници и пощи. Той си е позволил да издаде една разпоредба и да забрани абсолютно, подъ страхъ на най-строга наказание, на българските железничари и пощери, дори ако сѫ свободни на 1 май, да не отидат да празнуватъ 1 май и да не отидат да си прекарат времето тъй, както тѣ, свободните граждани, свободните отъ работа длъжностни лица, намиратъ за добре да направятъ.

П. Стоевъ (раб.): Това не е сатрапъ — радикалъ!

Нѣкой отъ мнозинството: И Керенски така мислѣше.

Г. Калъповъ (д): На 27 юлий 1919 г. позволихте ли да се празнува?

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Всички тия разпоредби на г. министъра на вътрешните работи бѣха твърде добре проведени отъ неговите подведомствени органи, и азъ нѣма да кажа нищо повече отъ това, което се каза в българската свободолюбива преса, включително и въ частъ отъ печата на управляващия блокъ — че този день бѣше день на пълна мобилизация на всички сили на държавата; че въ този день нашата страна бѣше заприличала на страна, окупирана отъ чужди войски и отъ чужди власти, ...

Г. Калъповъ (д): Както на 29 юлий 1919 г. по силата на Пасгуховото окръжно.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Но тогава имаше окупация — французи, италианци, зуави и пр.

Д. Нейковъ (с. д): ... които си позволяваха издевателства и каква ли не свободия спрямо българските граждани, които не желаеха да направятъ нищо повече отъ това, да упражнятъ своите права и свободи, като си устройатъ публично събрание. (Възгласения отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Органите на г. министъра на вътрешните работи започнаха своите насилия още преди 1 май. Въпрѣки че на 28 априль, въ четвъртъка, преди да се отложатъ заседанията на Камарата по случай Великдена, тукъ, макаръ и инцидентно, бѣ обърнато вниманието на г. министър-председателя — въ отсъствие на г. министъра на вътрешните работи — отъ нашата парламентарна група върху строгите мѣрки, които се взематъ отъ властта, върху предизвикателното държание на полицейските органи и върху евентуалните инциденти, които могатъ да станатъ при такива действия отъ страна на полицията, въпрѣки, казвамъ, нашите предупреждения, направени още въ четвъртъка, органите на г. министъра на вътрешните работи въ петъка и въ сѣботата почнаха своите насилнически действия надъ българските граждани. Въ сѣбота клубътъ на нашата партия е билъ нападенъ отъ група униформени и цивилни полицейски агенти, които сѫ направили обискъ, задигнали сѫ всички намѣрени въ клуба позиви и сѫ предупредили намиращия се тамъ нашъ книговодителъ, че клубътъ трѣбва да бѣде затворенъ и че на утрешния день — думата е за 1 май — никому не ще бѣде позволено да влиза въ клуба, а камоли да се устройва нѣкакво събрание.

И наистина, г. г. народни представители, рано сутринта на 1 май нашиятъ софийски клубъ е билъ застъ отъ полицията, която не е позволявала никому нито да влиза въ него, нито да излиза. Едвамъ азъ, съ голѣми усилия, можахъ да си пробия пътъ, да влѣза въ клуба, да взема телефона и да се разправа съ началника на II полицейски участъкъ г. Панайотовъ.

И. п. Рачевъ (з): За васъ специално г. министърът на вътрешните работи е сгрѣшилъ. Трѣбваше да ви остави, ва да ви видимъ колко сте.

Д. Нейковъ (с. д): Напразни бѣха моите увещания. Категоричниятъ отговоръ на г. Панайотовъ бѣше: „Г. Нейковъ! Ние изпълняваме заповѣдь. Такава е заповѣдта на Министерството на вътрешните работи и азъ не мога да позволя никому да влиза въ клуба ви или да излиза отъ него“.

Г. г. народни представители! Въ това време поканените съ специални афиши наши партийни другари да дойдатъ на публично събрание почватъ отъ 9 ч. да се трупатъ отъ различни улици около партийния клубъ, като се възмущаваха отъ мѣрките на полицията и като не можеха да се помирятъ съ мисълта, че наистина нѣма да имъ бѣде позволено не само да направятъ публично събрание, но дори да влѣзатъ въ своя собственъ клубъ, въ своя народенъ домъ. Между насъбралиятъ се около клуба работници и граждани и полицията на г. Гиргинова на нѣколко пѣти се завързаха схватки, въ резултатъ на които работниците нахлуха въ клуба и въ знакъ на протестъ се издигнаха нѣколко трибуни и се изказаха протестационни думи срещу разпоредбите на г. министъра на вътрешните работи. На нѣколко пѣти нашиятъ клубъ въ сѣщия день е билъ нападенъ отъ полицията, която най-после въ едно голѣмо мнозинство, съ голѣмо настѣрвение, съ бичове, съ прикладн, съ револвери нападна мирните български работници и нанесе жестокъ побой на нѣколко души отъ тѣхъ.

Това, г. г. народни представители, стана не само въ София. Тия работи се повториха на много мѣста и въ провинцията. Сѣщото стана въ гр. Бургазъ, кждето наши другари сѫ били арестувани и на нѣкои отъ тѣхъ е билъ нанесенъ побой. Въ гр. Елхово полицията на г. министъра на вътрешните работи се е нахвърляла като бѣсна срещу всѣки български гражданинъ, който е излизалъ на улицата и е давалъ най-малкъ признакъ на воля и желание да отиде да упражни своите права, които конституцията и другите закони на нашата страна му даватъ. Сѣщитѣ нѣща, г. г. народни представители, сѫ станали и въ редица други градове на нашата страна, вследствие на което въ България на този день сѫ станали едни нежелателни инциденти, нежелателни, казвамъ, за насъ, тъй като ние никога не сме давали поводъ за гражданска война. ...

С. Таковъ (з): А на 9 юний?

Д. Нейковъ (с. д): ... и никога не сме отказвали да проявяваме нашата воля, нашите борби, нашите разбираня чрезъ мирни сѣдства, каквито законите на нашата страна позволяватъ.

П. Попивановъ (з): А на 9 юний?

С. Таковъ (з): Казасовъ има думата по този въпросъ!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Ние считаме, че г. министърът на вътрешните работи съ своите действия, съ забраната да се отпразнува 1 май, е нарушилъ законите на нашата страна (Възгласения отъ мнозинството) — закони, които ни даватъ права и свободи да се свикваме на събрания. Г. министърът на вътрешните работи носи отговорността за всички нападения, които сѫ станали, за всички побойи и за всички ония убийства, които сѫ станали на този день, на деня 1 май.

Ето защо, протестирайки още веднѣжъ срещу тѣзи разпоредби на правителството, респ. на г. министъра на вътрешните работи, азъ отправихъ къмъ него следното питане: (Чете)

„Съгласно правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, моля да ми отговорите:

„1. На основание на кой законъ забранихте на открито и закрито първомайските събрания;

2. Известни ли Ви сѫ горните нападения на полицията, кой ги е организиралъ и вдѣхновилъ и какви мѣрки сте взели за наказание на виновниците?“

Отпращайки нашето питане, г. г. народни представители, отпращайки нашия протестъ по случай тѣзи първомайски инциденти и нападения, ние изказваме нашата повелителна воля, която е и воля на българския народъ. ...

Обаждайте се отъ мнозинството: А-а-а, не е воля и на българския народъ!

Д. Нейковъ (с. д): ... занаяпредъ да се зачитатъ неговите права и свободи.

К. Кирковъ (д): Не е воля и на българския народъ.

Д. Нейковъ (с. д): Така ли? Съ Вашитѣ апострофи вие доказвате едно, ...

К. Кирковъ (д): Волята на българския народъ е да се зачитатъ неговитѣ институти, неговата църква.

Д. Нейковъ (с. д): ... че много скоро станяхте жертва на българската историческа традиция — когато сте въ оппозиция, да протестирайте, да се борите, да искате права и свободи, а когато сте на власт, да се гаврите съ всички идеи, съ всички права и свободи на българскитѣ граждани!

К. Кирковъ (д): Въ 1919 г., когато Пастуховъ бѣше министъръ на вътрешнитѣ работи, вие стреляхте на манифестирашитѣ работници.

Д. Нейковъ (с. д): Мнозина насилници сѣ били смитани отъ тѣзи мѣста (Сочи банкитѣ), ще бждете сметени, ще бждете опозорени и вие; и то много по-рано, отколкото вие предполагате. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Напетоу.

П. Напетоу (раб): (Отива на трибуната)

В. Мариновъ (д) и други отъ демократитѣ: (Ржкоплѣскайтѣ)

Х. Трайковъ (раб): Защо ржкоплѣскаете?

В. Мариновъ (д): Ние ржкоплѣскаме на представителя на Москва! (Възражения отъ работницитѣ)

Х. Трайковъ (раб): Това ли е вашата демокрация?

Н. Пждаревъ (д. сг): Тукъ не е въпросъ за движение, а за възпитание.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Къмъ работницитѣ) Оставете тия истерични викове, г-да! Бждете по-спокойни.

П. Напетоу (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тѣй както ни се заканеха г. г. министритѣ преди 1 май, така и излѣзе: на 1 май имаме кървави събития, избити хора.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Напетоу! Почватъ въ 5 ч. и половина. Ще говорите до 5 ч. и 45 м.

П. Напетоу (раб): Да! — Г. г. народни представители! Вие знаете, че 1 май се празнува отъ международния пролетариатъ отъ 43 години насамъ. Той е международенъ пролетарски празникъ отъ 1889 г. въ Парижъ, когато II интернационалъ го обяви за такъв и излѣзе съ манифестъ до работницитѣ въ цѣлия свѣтъ. На 1 май работницитѣ представятъ следнитѣ класови искания: на първо мѣсто 8-часовъ работенъ день, а днесъ вече 7-часовъ работенъ день, който лозунгъ се издига отъ съветскитѣ работници. Това е день на международна класова солидарностъ, день за мира и братството между народитѣ. Това сѣ великитѣ лозунги — има и други, но тия сѣ главнитѣ — които издига пролетариатътъ на 1 май.

Е добре. На 1 май тая година българскитѣ пролетариатъ имаше толкова по-голъмо право да излѣзе да манифестира своитѣ искания за 8-часовъ работенъ день, който е потъпканъ въ нашата страна, да манифестира своитѣ искания за миръ, противъ войната, която бушува сега на източната частъ на земното кълбо и заплашва да запали цѣлия свѣтъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Лъжешъ! Лъжешъ като циганинъ! (Смѣхъ)

П. Напетоу (раб): Какво лъжа? За войната ли, която е фактъ? Това ли е лъжа?

Сжщиятъ отъ мнозинството: Лъжешъ! (Смѣхъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Напетоу (раб): Буржоазията гледаше на 1 май съ голѣмъ страхъ, мислейки, че на 1 май работницитѣ ще правятъ революция. Това приказвахте вие преди 1 май и насъскахте. Вие казвахте, че на 1 май българскитѣ ра-

ботници едва ли не ще правятъ революция. Такива насъсвания правѣхте вие тукъ, отъ трибуната на Народното събрание, предъ военнитѣ части и на вашитѣ подведомствени околийски началници. Това, което стави днесъ у насъ — да се обяви София и цѣлата страна въ обсадно положение — това, г. г. народни представители, въ Парижъ, Берлинъ и Виена отдавна го правятъ, отъ давна тѣ сѣ на 1 май военни лагери. А вашата посестримка — американската буржоазия — още въ 1886 г. показва нѣдго сжщността на буржоазната демокрация, ...

В. Димовъ (з): Не сме роднина съ американската буржоазия.

П. Напетоу (раб): ... тя нападна съ въоръжена сила мирното работническо събрание на 1 май въ Чикаго, арестува „подстрекателитѣ“ и „подбудителитѣ“, сѣди ги и ги екзекутира още тогава. (Възражения отъ мнозинството) На 1 май 1929 г. социалдемократическиятъ президентъ Цьоргибелъ избѣ десетки берлински пролетарии. Но, въпрѣки всичко това, 1 май живѣе и ще живѣе съ своитѣ велики лозунги за освобождение на пролетариата и на всички угнетени отъ днешния капиталистически свѣтъ. Българската буржоазия върши това отъ 9 юний насамъ и особено днесъ съ голѣма жестокостъ, съ която надмина своитѣ посестрими отъ другитѣ капиталистически страни.

На 2 май сутринята ние получихме известие, че въ Преславъ е станало убийство и нараняване на нѣколко души. По тая поводъ централниятъ комитетъ на Работническата партия ме делегира да направя на мѣстото анкета въ Преславъ и да осведомя. ...

Нѣкой отъ мнозинството: Телеграма отъ Москва нѣмаше ли? (Смѣхъ)

П. Напетоу (раб): ... работническитѣ срѣди за про-изшествието.

Заварихъ на 2 май Шуменъ въ обсадно положение, както и София. Всички изходи на града завардени, постове сѣ поставени дори въ лозята, въ града сѣ арестувани 56 души — цѣлиятъ активъ на Работническата партия тамъ. Арестувани сѣ хора почти отъ всички села: отъ Дивдѣдово сѣ докарани 32 души, отъ Преславъ повече отъ 20 и отъ други села — всички участъци на обществената безопасностъ сѣ натѣпкани съ невинни български граждани. Ареститѣ въ Шуменъ сѣ почнали отъ 28 априлъ, вършени сѣ на 29, на 30 априлъ и на 1 май, безъ никакъвъ поводъ. Когато азъ стигнахъ въ Шуменъ, не можахъ да намѣря не водителъ, а никакъвъ членъ на Работническата партия; намѣрихъ само женитѣ на арестуванитѣ, ...

Отъ мнозинството: А-а-а! Само женитѣ!

П. Напетоу (раб): ... които ми се оплакаха, че тѣхнитѣ мъже сѣ пребити въ обществената безопасностъ. Жената на Жеко Йордановъ ми разправи, че нейниятъ мъжъ, общински съветникъ, секретаръ на мѣстния комитетъ на Шуменската работническа организация, е пребитъ съ приклади отъ шуменския приставъ.

К. Кирковъ (д): Но ти се върна живъ и здравъ.

П. Напетоу (раб): Да, върнахъ се. — На 3 май сутринята, съ една делегация отъ 5 души, между които и жени, азъ отидохъ при прокурора и поискахъ да бждатъ освобождени всички незаконно арестувани. Г. прокурорътъ призна, че незаконно сѣ арестувани, че той направилъ това по нареждане и че ще бждатъ освобождени. Азъ поискахъ отъ него да анкетирамъ арестуванитѣ отъ Преславъ, за да се осведомя при какви условия е станало убийството. — „Не, не мога да ви позволя, казва, защото има следствие“. — Тогава ще отида въ Преславъ. — „Не, съветвамъ Ви, недейте отива въ Преславъ: тамъ сѣ военитѣ, има военно положение, тамъ ставатъ страшни работи, може би ще имате неприятности. Моятъ съветъ е да не отивате“. — Не, азъ зная колко пари струва нашиятъ имунитетъ; въпрѣки туй азъ ще отида да изпълня своя общественъ дългъ. И на 3 сутринята, съ 4 члена на Работническа партия, които вече бѣха освобождени, азъ бѣхъ въ Преславъ.

Д. Дрънски (д): Голѣмъ куражъ си ималъ!

П. Напетоу (раб): Въ Преславъ сѣдията отсъствуваха и нѣмаше къмъ кого да се обърнемъ. Тогава ние почнахме анкетата си по улицата и въ кръчмата, ...

Х. Чолаковъ (з): Въ кръжмата ли правихте анкета?

П. Напетовъ (раб): ... гдето се събраха повече отъ 25 души преславски граждани и азъ можахъ да направя следната анкета: (Чете)

„Къно Петровъ, 66-годишенъ, опълченецъ“ — който е участвувалъ въ освободителната война, дърводѣлецъ по вѣнание, партийната му принадлежностъ не зная; въ всѣхъ случаи едва ли е отъ Работническата партия — „показа: Имаше трибуна на улицата. Бѣха се събрали отначало около 30—40, а впоследствие около 200 души, между които жени и деца. Пристигнаха стражари и почнаха да гърмятъ въ въздуха. Стражаритѣ удрятъ съ приклади, а събралитѣ се отбраняватъ съ голи ръце; въ никого отъ тѣхъ нѣмаше оръжие. Измѣнаха така около 40 крачки и малкооха на шосето. Тукъ стражаритѣ още повече зачестиха гърмежитѣ. Чухъ Ангелъ Момавъ, работникъ, членъ на Работническата партия, да вика къмъ стражаритѣ: „Нашата акция е свършена, събранитѣ се разотидоха, спрете да стреляте да не стане убийство“.

„Въ тоя моментъ пристигна войската — 28 войници съ единъ офицеръ и единъ подофицеръ. Не се направи никакво предупреждение отъ войската къмъ народа. Изсвири трѣба. Войницитѣ залегнаха и подофицерътъ хвърли една следъ друга две бомби и едновременно съ това войницитѣ започнаха стрелба съ лека картечница. Картечницата изстреля две ленти — 50 патрони. Отъ войницитѣ бѣха изстреляни около 80 патрони, а отъ стражаритѣ не по-малко отъ 150“.

Питамъ го азъ: писа се, че нѣкой стрелялъ срещу войската отъ прозореца на нѣкоя къща. Вѣрно ли е това? — „Нищо подобно“ — каза опълченецътъ. И това потвърдиха всички присѣстващи въ кръжмата, около 25 души.

Цѣллитъ градъ ще свидетелства, че не е стреляно срещу войската или срещу стражаритѣ отъ никаква къща, както това се съобщило официално. Никой отъ работницитѣ не е билъ въоръженъ.

Стоявъ Богевъ, 65-годишенъ, прошевописецъ, струва ми се националибералъ, ...

Д. Ачковъ (нац. л. о): Отъ кое крилице?

Министъръ д-ръ А. Гергиновъ: (Къмъ П. Напетовъ) Вие не сте били следователъ, за да ни четете тукъ събранитѣ показания.

П. Напетовъ (раб): ... потвърждава същото и добавя:

„Още гърмежитѣ отъ едната бомба не бѣше заглъхналъ, хвърли се втората и започна стрелба отъ картечница и залпове отъ войницитѣ. Ако не бѣха близкитѣ две улици — улица „Пазара“ и ул. „Тодоръ Чочевъ“, гдето се изтегли народътъ, трѣбваше да падне голѣмъ дежъ отъ жени и деца.“

„Слави Петровъ е убитъ предъ моята порта. Той нѣколко пѣти падна и се дига и бѣга. Видѣхъ го като тури рѣжа на гърдитѣ си и ржката му бѣ окървавена отъ шуртищата кръвъ. Никакво предупреждение не се чу. Мнозина сѣ чули командата: „Стреляй на месо!“ Слави Петровъ е ударенъ отзадъ въ плешката съ куршумъ — което показва, че той е бѣгалъ. „Когато започна стрелбата отъ войската, всички се разбѣгаха, но, въпреки това, войницитѣ стреляха“. Единъ отъ публиката прибави: „Стреляха и по отдѣлни бѣгащи хора изъ градинитѣ. И благодарение на зигзагитѣ и на дърветата, мнозина се спасиха. Стреляха като по зайци“.

„Йорданъ Желѣзовъ, монтьоръ, 26-годишенъ, каза: „Събрахме се къмъ 10 ч. Издигна се трибуна. Полицията иска да арестува ораторитѣ. Започна да бие съ прикладитѣ и да стреля въ въздуха. Работницитѣ даваха масова съпротива, но съ голи ръце. Излѣзохме на шосето. Азъ, както и Борисъ Петровъ и Ангелъ Момавъ искаме да се разотидемъ, но при условие никой да не бѣде арестуванъ. Полицията даде обещание, че нѣма да арестува. Ангелъ Момавъ предложи: „Всичко е свършено, трѣгаме си за дома“. Полицията, обаче, въпреки обещанието си, не ни освобождава, а върви около ония, които искатъ да арестува, като вѣроятно е чакала помощта на войската. Вървейки така, срещнахме единъ стражаръ, който бѣ следванъ отъ първитѣ двама войници. Въ това време изсвири трѣба, войницитѣ залегнаха, започна стрелба съ бомби, картечница и пушки срещу бѣгащитѣ“. (Оживление всрѣдъ мнозинството)

С. Таковъ (з): Съ топове, артилерия, пионери, аероплани!

П. Напетовъ (раб): Единъ отъ публиката публично свидетелствува предъ всички: „Имамъ положителни сведения, че на войницитѣ сѣ дадени сведения, описани сѣ дрехитѣ, ръста на водителитѣ на работницитѣ въ Преславъ, съ задача да стрелятъ по тѣхъ“. Това свидетелствува единъ, името на кгото не можахъ да взема (Оживление всрѣдъ мнозинството), защото въ тоя моментъ пристигна околийскитѣ началникъ, земледѣлецъ, който дотогава отсъствуваше, и веднага ни показа да напустнемъ града.

К. Караджовъ (з): Най-годна сте за тая работа, дето сега я приказвашъ — да бѣгате!

П. Напетовъ (раб): Напраздни останаха всички мои увещания да не ни прѣчи на анкетата да установимъ фактитѣ, да ни остави свободни да изпълнимъ своя депутатски и партиенъ дългъ. Началникътъ се похвали, че „осемъ години билъ самъ подъ тероръ“, но той сега майсторски упражнява тоя тероръ. Той сега служи на финансовия капиталъ.

В. Димовъ (з): Туй не го е казалъ. Толкозъ глупавъ не е. Туй го измисли вече!

Нѣкой отъ мнозинството: На кой капиталъ е служилъ?

П. Напетовъ (раб): На финансовия капиталъ, на който служите всички вие. (Възражения отъ мнозинството) Жестоко е битъ работникътъ-яйчаръ Вѣлко Добревъ...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Свършете, г. Напетовъ.

П. Напетовъ (раб): Свършвамъ. — ... и не се знае дали ще оцѣлѣе. На убития Слави Петровъ не е правена аутопсия. И до днесъ не е водено никакво следствие нито отъ сѣдебния следователъ, нито отъ воененъ. На погребението му не сѣ допустнати никакви хора.

Това сѣ фактитѣ, г-да, отъ нашата анкета. Ние констатираме, първо, че полицията се е нахвърлила и е била най-брутално, безъ никакъв поводъ, събралитѣ се на майско събрание работници и селяни; второ, че войската е стреляла на народа, безъ никакво предупреждение, безъ да направи усилия да прѣсне безъ човѣшки жертви народа. (Възражения отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Не за пръвъ пѣтъ излизаме ние на майски манифестации, не за пръвъ пѣтъ ние излизаме изобщо на манифестации, не за пръвъ пѣтъ ние се срѣщаме съ полицията и войската на улицитѣ. Мога да ви припомня 1919 г., когато властуваша широкитѣ социалисти.

Отъ мнозинството: А-а-а!

П. Напетовъ (раб): Когато следъ убийството на Киро Ковачевъ и двамата цигани отъ бездомницитѣ при Захарната фабрика 15-хиладната манифестация отъ Коньовица погребваше жертвитѣ на широкосоциалистическия режимъ, на тази манифестация също се прегръдаше пѣтитѣ при театъръ „Ренесансъ“, кавалерия се изпрѣчи и не ви даваше да минаваме, ...

П. Стоевъ (раб): Когато Кръстю Пастуховъ бѣше министъръ на вътрешнитѣ работи!

П. Напетовъ (раб): ... во маситѣ насилыха, ние се сблъскахме и минахме по улица „Нишка“, покрай клуба на широкитѣ социалисти, за да ги освиркаме, и излѣзохме на „Мария Луиза“, въпреки противодействието на войската. Народътъ излѣзе по-силенъ и се наложи. Но тогава никой отъ войската не стреля. И никога единъ войникъ или единъ стражаръ не може да стреля на народа, безъ да има заповѣдъ за това. (Възражения отъ мнозинството) Ние констатирахме, че никой не е стрелялъ срещу войската.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви се, г. Напетовъ! Азъ Ви предупреждавамъ да свършите.

П. Напетовъ (раб): Кой е виновенъ, кой е отговоренъ за това убийство и нараняване на 6 души въ Преславъ?

А. Кантарджиевъ (д): Вие.

П. Напетовъ (раб): Виновницитѣ трѣбва да отговарятъ. Отговоренъ за това убийство е не ония насилствени поручитѣ, не околийскитѣ началникъ, земледѣлецъ; отговор-

нитъ, виновниците сж тукъ на министерската маса (Сочи министритъ),...

К. Караджовъ (з): (Сочи П. Напетовъ) Този, който приказва сега отъ трибуната.

П. Напетовъ (раб): ... вашата класова политика, политиката на финансовия капитал, вашата фашистка диктатура, която асе прикривате съ красивитъ фрази за „демократия“, за „обществена солидарност“, за „общественъ сговоръ“ и т. н., а въ сжщностъ упражнявате най-бруталната, кървавата диктатура на капитала. Интелектуалнитъ убийци сж насъсквателнитъ речи, които вие тукъ държате преди 1 май, вашитъ нареждания до подведомственитъ ви органи въ страната да стрелятъ върху събралитъ се на събрание и манифестация работници, за да ги избивате, да проливате невинна работническа и селска кръвъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

И. п. Василевъ (з): И вашитъ речи, че въпрѣки всичко ще трѣбва да се манифестира.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Азъ очаквахъ въ връзка съ събитията преди и на 1 май да ми се направя питане въ Камарата. И този случай днесъ ми дава възможностъ да дамъ нѣкои обяснения предъ г. г. народнитъ представители относително всички дѣрки, които взе държавната властъ въ връзка съ акцията, готвена за 1 май, та да бждемъ всички наясно какво преследваме, какви сж нашитъ задачи, защото се вършатъ известни работи въ нашата земя, като се надѣвамъ, че за въ бждеще ще има една поука за всички, че България трѣбва да остане държава на реда и вътрешното спокойствие и че всѣки единъ, който замисля една или друга акция, за да смути даже и за единъ моментъ държавното спокойствие и спокойствието на българския народъ, ще трѣбва да понесе всичкитъ послѣствия. Казвамъ това съ надеждата, че ще извлѣкатъ преди всичко поука отъ събитията тия, които ме питатъ днесъ, за да видятъ на коя страна е отговорността и вината.

Г. г. народни представители! Този година празникътъ на труда, 1 май, имащъ една особена мотивировка, едни специални задачи, мина малко по-особено отъ всички други, може би, досега тържества по случай празника на труда 1 май. Този година празникътъ на труда мина при една специална обстановка, която азъ по-нататъкъ ще имамъ честта да обриснувамъ документално не само съ сведенията на българската полиция, а и съ сведенията, които идатъ отъ чуждитъ държави. Цѣлѣше се да се предизвика една революционна акция, която да смути държавния редъ, държавното спокойствие, за да бждатъ провървени бойнитъ сили на революционния болшевизмъ. Азъ трѣбва едновременно съ това да кажа, че нашето отечество има нещастieto да се създаде у насъ комунистическа, болшевишка организация, тайна и явна, която особено грижливо се ръководи отъ вънъ, отъ чужбина, която организация се счита за авангардъ на свѣтовната революция, която трѣбва да стане най-напредъ у насъ за сѣтка на българската земя и на българскитъ интереси. Азъ трѣбва да кажа, че за жалостъ има орджия въ България, които изпълняватъ тѣзи заповѣди, които заповѣди, естествено, като произходящи отъ вънъ, не могатъ да бждатъ тождествени съ истинскитъ интереси на българския народъ и на българското отечество.

Въ началото на м. мартъ т. г. изпълнителниятъ комитетъ на Комунистическия интернационалъ е издалъ директива по задачитъ, подготовката и провеждането на първомайската акция въ цѣлия свѣтъ. По сведения и документи, които идатъ отъ чужди столици — и азъ държа официални документи въ моята папка,...

С. Ивановъ (раб): Папката на г. Ляпчевъ!...

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... но въ интереса на дѣлото е да не ги давамъ — по сведения и документи, които произхождатъ, не отъ органи на полицията въ чужбина и, следователно, сж неопровержими, се установява, че въ тази директива се казва следното: (Чете) „Този година 1 май наближава при една извънредно нагнетана международна атмосфера. Свѣтовната стопанска криза, въпрѣки всички буржоазни усилия за облекчаването ѝ, се засилва

все повече и повече. Буржоазията въ цѣлия свѣтъ търси изходъ отъ кризата на гърба на трудещитъ се маси... Трудещитъ се маси се стремятъ вече да дадатъ единъ жестокъ отпоръ срещу капиталистическия опитъ за излизане отъ кризата. Подготвя се новъ тласъкъ на революционната вълна. Въ много страни се долавятъ вече предвестницитъ на революционната буря“. Следъ тази констатация на международното положение въ директивата задачитъ на интернационалната комунистическа акция на 1 май се определятъ така: (Чете) „На 1 май всички пролетарии въ свѣта трѣбва да си протегнатъ ръка за помощъ и солидарностъ. Въ тоя денъ погледатъ и надеждитъ на всички експлоатирани и угнетени на цѣлото земно кълбо трѣбва да бждатъ обърнати къмъ Съветска Русия — люлката на свѣтовната революция, символъ за освобождението на човѣчеството, единствената родина на всички преследвани и поробени отъ капиталистическия свѣтъ. На 1 май всички комунисти въ свѣта трѣбва да демонстриратъ на улицата силата на комунизма и да провърятъ неговитъ бойни срѣдства за защита на пролетарската революция, безъ да се стрѣскаатъ отъ щиковетъ и митральозитъ на фашистската полиция.

„Помеже тази година 1 май съпада съ пасхата на православитъ, едновременно съ пропагандата на комунистическия лозунгъ всѣка партийна организация е длъжна да развие широка антирелигиозна пропаганда, като използва за това главно комсомолскитъ организации.

„На 1 май трѣбва преди всичко да се установи и затвърди тѣсната връзка между всички фактори въ дѣлото на социалната революция“.

Това е общата директива на Комунистическия интернационалъ, която се отнася до всички явни и тайни организации на болшевизма, която директива има формата на заповѣдъ по отношение българската земя. Възъ основа на тази директива на интернационала,...

Г. Костовъ (раб): Откъде я имате, г. министре?

Д. Икономовъ (раб): Ляпчевъ ти е далъ папката. Тя е ланска работа.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Икономовъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... централниятъ комитетъ на тайната комунистическа организация въ България е издалъ отъ своя страна директива до Комунистическата партия въ България.

Д. Икономовъ (раб): Вие знаете за директивата на III интернационалъ, а не знаете за убийствата, които се вършатъ тукъ!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Икономовъ! Предупреждавамъ Ви за последенъ път! Недейте прекъсва г. министра, иначе ще Ви накаже!

Д. Икономовъ (раб): (Възразява нѣщо)

П. Стоевъ (раб): Знаемъ много добре това.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, престанете да прекъсвате, иначе ще приложя правилника.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ тази директива на тайната организация на Комунистическата партия въ България е казано: (Чете) „... като констатира, че „революционниятъ подеиъ бурно нараства. Смущението и объркването въ буржоазния лагеръ се засилва, класовата борба се изостря. Въ страната вече нарастватъ нѣкои предпоставки на революционната криза“ и следъ като характеризира „международното положение въ навечерието на 1 май съ почналата се вече империалистическа война и непосредствено подготовянето и организирането нападението срещу Съветска Русия... Българската империалистическа буржоазия сжщо усилено се готви къмъ антисъветска империалистическа война, за която целъ тя иска наборна система и усилава производството на военни материали, усилава военнитъ доставки, подготвя идеологически войната...“, сжщата директива на тайната организация заключава: „Ясно е отъ горезложеното грамадно политическо значение на първомайската акция тая година. Тя ще има характеръ на едно голѣмо сражение между трудещитъ се маси подъ ръководството на Българската комунистическа партия и цѣлокупния фашистки фронтъ“.

Въ същата директива се поставят и конкретно задачите на акцията на 1 май. Тя е формулирана по следния начин: (Чете) „... Увързването на първомайската подготовка съ разрастване на стачни боеве и съ подготовка, организацията и разширяването на надигащата се нова стачна вълна. Заставяйки начело и разгаряйки стачните боеве, партията трябва да ги издига на все по-високо ниво, като въ всевъзможни най-различни форми, начини и размери ги слива съ първомайската акция така, че тая последната от своя страна да стане единъ високъ изходенъ пунктъ за ново, още по-широко и мощно развъртане на стачната вълна.

„... Борба противъ почнатата се вече империалистическа война и непосредствено надвесилата се опасност и грозящи всъщностъ денъ да се започне нападение противъ Съветска Русия...

„... Борба за организационенъ повратъ въ партията на основата на организационната резолюция на Комунистическия интернационалъ отъ м. септември 1931 г.

Въпросната резолюция е получена отъ централния комитетъ на Българската комунистическа партия на 28 октомври 1931 г. Тя е озаглавена: „Резолюция на политическия секретариатъ на Комунистическия интернационалъ по организационното положение на Комунистическата партия въ България“. Както виждате, още презъ м. септември 1931 г. болшевишкитъ интернационалъ се е занимавалъ съ положението въ България и е констатиралъ следното: (Продължава да чете) „Следъ като констатира, че икономическото и политическото положение на България предвещава още по-бързъ темпъ въ назрѣването на общия революционенъ подеъмъ срѣдъ маситъ на пролетариата и на селската беднота и че макаръ общата дейностъ на Българската комунистическа партия и на организациитъ, които се намиратъ подъ нейно политическо влияние изобщо да се удържаше до сега на линията на революционнитъ методи на действие, все пакъ организационнитъ слабости и недъзи докарала практиката на отлѣлнитъ партийни организации (Стара-Загора, Пловдивъ, Хасково, Русе, Фердинандъ, Кюстендилъ) до опортюнистическа пасивностъ, което положение крие въ себе си голѣма политическа опасностъ, понеже партията изостава далечъ задъ подема на маситъ, затова Комунистическия интернационалъ съ въпросната резолюция препоръчва:

Коренно измѣнение социалния съставъ на партията чрезъ систематическото вербуване въ рѣшаващитъ и голѣми предприятия изъ срѣдата на излитнатитъ работници, минали школата на синдикатитъ и другитъ масови организации. Укоенване на партийното ръководство; засилване на партийната техника и на партийния апаратъ; засилване на организационната връзка съ окръжитъ и районитъ; реорганизиране на партията въз основа на производственитъ ядки.

Въ въпросната директива на централния комитетъ на Българската комунистическа партия се нарежда първомайската акция да се сконцентрира срѣдъ: транспортнитъ, пристанищни, минни, тютюневи, текстилни, продоволствени работници и металоработницитъ въ военнитъ и отъ воененъ характеръ предприятия и въ химическата индустрия. Следователно, по заповѣдъ отъ Москва, възпроизведена отъ тайната комунистическа организация въ България, първомайската акция трѣбваше най-напредъ да бѣде съсрѣдоточена върху всички тия работници, работата на които има държавно значение.

Да се сконцентрира още първомайската акция срѣдъ: безработнитъ, селско-стопанскитъ работници, беднитъ и трудящи се срѣдни селяни, като особено се бие противъ Българския земеделски народенъ съюзъ; всрѣдъ войницитъ, трудоващитъ и подлежащитъ за събиране въ казармитъ и трудовашкитъ лагери младежи.

„Централнитъ ръководства трѣбва да набележатъ най-важнитъ окръжни центрове и тамъ да хвърлятъ най-много сили. Такива центрове сѫ: Бургазъ, Варна, София, Перникъ, Пловдивъ, Сливенъ, Русе, Стара-Загора (особено арсенала въ Казанлъкъ), Горна-Орѣховица“.

По-нататкъ, въ смисъла на тия нареждания, възпроизведени отъ тайната комунистическа организация, по заповѣдъ отъ Москва, Българскитъ комунистически младежки съюзъ, също така нелегална организация, е издалъ окръжно отъ 1 априлъ т. г., въ което, следъ като приповтаря констатациитъ въ директивата на централния комитетъ на Българската комунистическа партия за вътрешното и международно положение въ предвечерieto на 1 май, поставя като централна задача на първомайската акция следното: (Чете) „Защитата на Съветския съюзъ чрезъ енергично подемане и организиране на антивоенната кампания, съгласно окръжно № 5 отъ м. мартъ 1932 г. на централния комитетъ на Българския комунистически младежки съюзъ по антивоенната акция“.

Въ въпросното окръжно между другото се казва: Войната въ Манджурия, между Япония и Китай, се води вече. Манджурия е напълно вече въ ръцетъ на японския империализъмъ, обявена за независима република — военна база срещу Съветска Русия. Международниятъ империализъмъ иска да удуши китайскитъ съвети, които обединяватъ надъ 70 милиона население и Съветска Русия. Българската буржоазия взема активно участие въ подготовката на войната срещу Съветска Русия. Нанизата отъ обиколжитъ на Мушановъ, речитъ на Малиновъ въ Женева, гласуване предложението за армията при Обществото на народитъ, сѫ блестящи факти за това. Усиленото строене на желѣзопътната линия: Раковски—Кърджали—Мастанли; линията въ Сръдногорието, която ще свързва Бургазъ съ Казанлъкъ, по която ще се превозватъ войници и орѣжие срещу Съветска Русия“.

Отъ мнозинството: Брей, брей! (Оживление)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: По-нататкъ въ поменатото окръжно, следъ като централниятъ комитетъ на Българския младежки комунистически съюзъ съобщава, че Комунистическия интернационалъ и Комунистическия младежки интернационалъ сѫ наредили да се проведе протестна кампания противъ войната въ Манджурия, централниятъ комитетъ на Българския комунистически младежки съюзъ до всички организации и членове между другото нарежда:

„Да се постави въпросътъ за войната въ Манджурия предъ всички ядки като война срещу Съветска Русия. Да имъ се разясни какъ конкретно трѣбва да работятъ всрѣдъ новобранцитъ-младежи, тѣхнитъ задачи сега и презъ войната.

Да се обърне сериозно внимание на крайдунавскитъ градове: Русе, Ломъ, Видинъ, черноморскитъ: Бургазъ и Варна; на желѣзнопътнитъ възли, химическата индустрия, военнитъ превози, особено на арсенала въ Казанлъкъ.

Въ „Ами“ дейностъ — „Ами“ това е комунистическата организация, която има за целъ да действува всрѣдъ българската армия — „(антивоенната дейностъ) да се направи повратъ, да се скъса съ сектанщината, да не се смѣта, че това е работа на отдѣлни комитети, а е такава на всички комсомолци и комсомолки, на всѣки класосъзнателенъ младежъ.

Да се устроятъ конференции на войницитъ въ казармитъ, да имъ се уясни въпросътъ въ Манджурия, за какво ги готвятъ въ казармитъ, тѣхнитъ задачи при обявяване на войната и пр., още отсега да се чувствуватъ червеноармейци.

Да се изградятъ комсомолски ядки въ казармитъ и да се разрастнатъ сѣщитъ“.

На края сѣщото окръжно завършва: „Масовиятъ успѣхъ на кампанията въ връзка съ войната въ Манджурия ще трѣбва да се мѣри не по количеството на устроени демонстрации и протести и числото на участващитъ въ тѣхъ, не по издаване на позиви и разпространенieto имъ, но по това, колко нови младежи работници сте организирани въ Българския комунистически младежки съюзъ, главно въ военнитъ предприятия: арсенала и пристанищата. Колко нови ядки сѫ създадени въ военнитъ предприятия и колко нови войници и младежи сѫ дошли подъ знамето Комсомола.

За всичко направено съобщете на централния комитетъ и изнасяйте въ „Работнически вестникъ“ и „Червено знаме“.

Задачитъ на „Работническата партия“ — тази легалната! — „на Независимитъ работнически професионални съюзи и на Работническия младежки съюзъ“ — които въ настоящия моментъ сѫ признати още като едни легални организации и които сѫ издали нареждане по случай акцията на 1 май — „сѣ сѣщитъ, които си поставяха нелегалната Комунистическа партия и нелегалния Младежки комунистически съюзъ“. — Тя сѫ въ пълна идентичностъ съ нарежданията, които азъ тукъ ви цитирахъ и които произхождатъ отъ Москва, приповторени и развити на българска почва отъ тайнитъ комунистически организации въ лицето на Комунистическата партия и Комунистическия младежки съюзъ.

На 29 мартъ н. г. е издадено отъ централния комитетъ на Работническата партия окръжно № 7 до окръжнитъ и районитъ комитети на Работническата партия и всички настоятелства на групитъ и организации. Въ това окръжно на централния комитетъ на Работническата партия, следъ като се отбелязва, че „1 май — бойниятъ празникъ на труда тази година съвпада съ капиталистическо-попския Великденъ“, като задача на първомайската

акция поставя: „Да се организира демонстрация срещу религиозния опиум, предразсъдъци, попки заблуди и мракобъсие“. — Това е идеологията, доктрината, както знаете, на „червения поп“.

К. Русиновъ (раб): Това мракобъсие вие го показате на дѣло.

Председателствуващ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Русиновъ!

И. Симеоновъ (д): 20 години си бил тамъ, бе попе!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: „Като задачи на сжщата акция централниятъ комитетъ на Работническата партия въ казаното окръжно поставя още: „Заставане на партията начело на разгарящото се негодувание и борчески подеиъ всрѣдъ маситъ и организиране на тѣхния отпоръ и контра-настъплението срещу похода на капитала и фашистската диктатура, мобилизация на маситъ и издигане тѣхната борба на много по-висока степенъ противъ започнатата вече империалистическа и антисъветска война; решителенъ повратъ въ организационната работа на партията, като въ процеса на подготовката на 1 май се гради партията и се подобри нейниятъ социаленъ съставъ“. — Следователно, 1 май е най-важниятъ моментъ, най-удобниятъ случай, който цѣлата комунистическа явна и тайна организация въ България ще трѣбва да използва, за да постигне единъ голѣмъ успѣхъ въ реализирането на своето дѣло.

„По-конкретно горнитъ задачи на партията сж формулирани въ брошурата „Първи май 1932 г. — тезиси за реферати“, издание № 2 на библиотека „Партийна просвѣта“. На стр. стр. 26—29 на тази брошура тѣзи задачи се определятъ така:

„Разгаряне борбитъ на работниците чрезъ всестраниното организиране на новата стачна вълна; разгаряне борбитъ на беднитъ и срѣдни селяни и трудящи се изобщо; обхващане и разгаряне цѣлия борчески подеиъ на маситъ; понататъшното разложение на Българския земеделски народенъ съюзъ“.

В. Димовъ (з): Ще има да снуватъ много разложение на Земеделския съюзъ!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... „борба противъ опититъ на буржоазията да фашизира трудовата младежъ и да я направи пушечно месо въ своитъ империалистически и антисъветски военни подготовки; организационно разширяване и всестранино укрепване борческитъ класови организации; защита на Съветския съюзъ — отечеството на пролетариата и угнетенитъ въ цѣлия свѣтъ“.

Въ връзка съ тѣзи нареждания — явни и тайни, конспиративни и неконспиративни — централниятъ комитетъ на Независимитъ работнически професионални съюзи въ България е издалъ окръжно № 8, отъ 15 априлъ 1932 г., което е изпратено до централнитъ и мѣстни настоятелства на професионалнитъ съюзи и профопозициитъ и до мѣстнитъ синдикални съвети, въ което окръжно по-важнитъ задачи на първомайската акция сж изброени въ п. п. 6 и 9. Въ п. 6 на окръжното се казва: „Войната е единъ много важенъ въпросъ. Япония и Китай отъ месеци насамъ воюватъ“. — Както виждате, тия професионални съюзи въ България се занимаватъ по случай 1 май съ акция, която има за целъ да разрешава японо-китайския конфликтъ! — „Хиляди наши братя ежедневно падатъ въ Далечния изтокъ за чужди интереси. Готви се и интервенция противъ отечеството на международния пролетариатъ въ Руската съветска република. Работническа България трѣбва да бжде на шрекъ. Съ първомайската агитация и на самия денъ 1 май трѣбва да заявимъ: прекратяване войната на Далечния изтокъ! Долу ржцетъ отъ Руската съветска република“. А въ п. 9 на сжщото окръжно се казва: „Трѣбва да се положатъ голѣми усилия и за организирането на стачното движение въ името на непосредственитъ искания на работниците. Всѣко дружество трѣбва конкретно да започне подготовката и организирането на стачки въ опредѣлени предприятия“.

П. Стоевъ (раб): Страшно ли е това?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: „Колкото по-добре разгоримъ и организираме стачното движение, толкова по-добре значи, че ще проведеиъ и 1 май. По въпроса за стачкитъ ще издадемъ и специално окръжно. Но вие безъ отлагане започнете работата въ тая посока“.

За 1 май централниятъ комитетъ на Работническия младежки съюзъ е издалъ окръжно, въ което между другото поставя две важни и сжществени задачи на първомайската акция. Тия задачи сж:

„Да се свърже успѣшно 1 май съ акцията противъ анти-съветската война за защита на Руската съветска република и да се засили разложителната работа въ Българския земеделски младежки съюзъ и да се укрепятъ и засилятъ лѣвицитъ на Българския желѣзничарски съюзъ, Телеграфопощенския съюзъ и Българския учителски съюзъ“ и пр. и пр.

Въ връзка съ първата задача централниятъ комитетъ на Работническия младежки съюзъ въ директивата си по провеждането на тримесечния планъ на Работническия младежки съюзъ отъ 20 мартъ 1932 г., изпратена до всички окръжни и районни комитети, между другото нарежда на стр. 3: „да се отбележатъ стратегическитъ села около Казанлъкъ, покрай границитъ, около желѣзнопѣтнитъ възли и се постави ударно изграждането на ремсови (масови) групи въ тѣхъ“, а на стр. 6 е казано: „цѣлата работа по провеждане на плана да се съсредоточи въ главнитъ индустриални центрове, желѣзнопѣтни възли, пристанищни градове, особено въ Бургазъ, който е военна база на Черно море срещу Руската съветска република“.

Така, споредъ поменатитъ директиви и окръжни, задачитъ на тазгодишната комунистическа първомайска акция бѣха следнитъ:

1. Подготвяне и организиране на стачки — разгаряне „стачния пожаръ“ въ България, както се изразяватъ тѣ.

Д. Икономовъ (раб): Какви стачки? 1 май е празникъ на труда!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Моля! — 2. Борба противъ почналата война въ Далечния изтокъ и защитата на Руската съветска република, като се води антивоенна кампания чрезъ разложение на войската, воененъ шпионажъ — за смѣтка на българската държавна сигурностъ — и създаване организации въ пунктоветъ, които иматъ важно военно значение, като такива, които се намиратъ до желѣзнопѣтнитъ възли и станции и военни предприятия, за да могатъ последнитъ да бждатъ овладѣни при започване на революцията — или каквато и да е революционна акция въ защита на болшевишкото дѣло.

3. Антирелигиозни демонстрации — провокиране на черковната властъ и религиозното чувство на населението по случай великденскитъ празници, и

4. Организационно обхващане на работниците отъ голѣмитъ и важни предприятия, съ целъ да се промѣни социалниятъ съставъ на организациитъ и да се създадатъ отъ голѣмитъ и важни предприятия крепости на комунизма и база за подготвяне евентуално на революцията.

Сега се слага въпросъ, какъ е трѣбвало да бжде подготвена и проведена първомайската акция, съ какви срдѣства и какви начини да се проведе цѣлата тая директива, която азъ тукъ скицирахъ въ общи линии?

На първо мѣсто, по директивата на централния комитетъ на Българската комунистическа партия, ще „трѣбва да се свикатъ масови предмийски подготвителни конференции по предприятия и групи-предприятия, предмийски събрания въ селата и групови събрания отъ нѣколко села, младежки и женски конференции, като се състоятъ предмийски беседи, утра, вечеринки и пр. А провеждането на акцията на 1 май трѣбва да стане, като навсѣкжде се организиратъ събрания, митинги, демонстрации. И понеже 1 май е въ недѣля, то затова най-щателно да се подготвятъ първомайски стачки всрѣдъ желѣзничаритъ, а така сжщо въ почитъ, трамваитъ и работилницитъ и други заети въ този денъ работници“.

Понататъкъ се казва: „Понеже известно е, че полицията на 1 май ще иска да разгони събранията, митингитъ и демонстрациитъ, затова се даватъ подробни инструкции по организиране самоотбраната“.

Предполагайки, че държавната властъ ще се защищава и нѣма да остави да се извърши тази подготовка за унищожението на свободното българско отечество, предполагайки, че ще има съпротивление отъ страна на държавната властъ, въ тази директива се даватъ подробни инструкции по организирането на самоотбраната, както въ периода на подготовката, така и на самия 1 май. Въ сжщата директива, по въпроса за самоотбраната, между другото се казва:

А. Бояджиевъ (раб): Вие ще ни биете, а ние ще стоимъ съ скръстени ржце!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: (Чете) . . . „Въ бой съ полицията работниците трѣбва не само да дойдатъ на демонстрацията, но и съ бой да си разотидатъ. Мѣстата за събиране на демонстрантите трѣбва да се избераатъ въ зависимостъ отъ срѣдствата за защита“.

Въ обширната инструкция по организирането на самоотбраната на 1 май, печатана въ бр. 2, отъ м. априлъ т. г., на тайно излизания „Работнически вестникъ“, органъ на нелегалната Комунистическа партия, се казва, между другото, че „излизането на улицата и нейното завладяване отъ маситѣ въ сегашната обстановка, е най-високата форма на класовата борба“, че „е недостатъчно само да изведемъ маситѣ на улицата, а извлѣзлитѣ на улицата маси трѣбва да бждатъ организирани и превърнати отъ разпръснатата, аморфна маса, въ едно сплотено цѣло, способно да преодолѣе силитѣ на полицията и на войската“.

Като говори и за организиране на ядрата за самоотбраната, въ п. 4 на същата инструкция, по въпроса за срѣдствата за защита, се казва: „Трѣбва щателно да се обмисли въпросътъ за срѣдствата на защита. По-горе казахме, че мѣстата за събиране трѣбва да се подбератъ въ зависимостъ отъ това, къде има повече камъни, тухли, дървета и пр. Освенъ това, най-идейнитѣ елементи и цѣлата маса трѣбва да се приучатъ да носятъ съ себе си отъ тоя характеръ срѣдства за защита. За самоотбраната на ядрата това е абсолютно необходимо и задължително“. — Пасажътъ е явно прикритъ, обаче дава нареждания за въоръжаване на ядрата и на комунистическитѣ маси.

Това е разпоредбата на централния комитетъ на Комунистическата партия, относително организирането на срѣдствата и начинитѣ за провеждане акцията на 1 май въ последване поменатитѣ цели.

Отъ своя страна и Българскиятъ комунистически младежки съюзъ, въ лицето на неговия централенъ комитетъ — една конспиративна организация — също така е издалъ окръжно за 1 май. Въ това окръжно се казва, че „комсомолътъ навсѣкжде оказва активна помощъ на Комунистическата партия и се поставя подъ нейното ръководство“.

По подготовката на акцията въ същото окръжно се казва: „Предъ видъ на това, че централниятъ лозунгъ на първомайската акция е защита на Руската съветска република, ние трѣбва да се обърнемъ съ лице къмъ казармитѣ: а) издирване необхванатитѣ другари войници, като се постави въпросътъ предъ ядкитѣ; б) окръжнитѣ комитети на комсомолътъ правятъ всичко чрезъ своя представителъ, всичко за войнишкитѣ ядра въ връзка съ 1 май и защитата на Съюза на съветскитѣ социалистически републики. Умѣло устройване на войнишки конференции“.

Издаване на мѣстна почва нелегални позиви и хвърчачи листове; издигане червени знамена, писане по стѣнитѣ и пр., като за това се използва помощта на участитѣ се младежи, въ връзка съ великденската ваканция, за организиране на първомайски комитети и събрания въ селата, а въ града за създаване връзки по предприятията, писане на позиви, хвърчачи листове и пр.“

Споредъ същото окръжно, акцията на 1 май трѣбва да се проведе чрезъ събрания, митинги и демонстрации. Работническата партия също така, въ своето окръжно № 7, се произнася по провеждане на акцията въ самия день, като казва:

„Акцията на самия день ще се изрази въ събрания, митинги и демонстрации и понеже е официаленъ празникъ (Великденъ), лозунгътъ за стачка се издига само въ ония отрасли отъ производството, където въ този день ще бждатъ на работа работницитѣ, като желѣзничари, телеграфопощенци, телефонисти и шофьори. Тамъ да се проведе специална работа за стачки. Въ София това да стане и за трамвайнитѣ служаци и работници. Събранията и демонстрациитѣ подъ планъ да се подготвятъ, като за цѣльта всѣко мѣстно ръководство навреме изработи своя планъ, да подбере сборни и резервни пунктове, да подготви оратори и организира добра самоотбрана отъ полицейския тероръ и провокации“.

Съ окръжно № 8 на централния комитетъ на Независимитѣ работнически професионални съюзи се даватъ почти същитѣ нареждания, както по подготовката, тъй и по провеждане на акцията на 1 май, а също по самоотбраната — както е изложено въ предшествуващото окръжно.

Работническиятъ младежки съюзъ е издалъ окръжно за 1 май, въ което се даватъ нѣкои отъ общитѣ нареждания на Работническата партия и на Независимитѣ работнически професионални съюзи по подготовката и провеждането на акцията и по самоотбраната, като тамъ се казва по-конкретно следното нѣщо, относително провеждането на акцията:

„Да се образуватъ въ всички окръжни, районни комитети и по-големии села наборни комитети и да се свикатъ конференции на младежитѣ, които отиватъ въ казармата“.

Въ подготовката на акцията да се използватъ участитѣ се, които ще бждатъ въ ваканция. Тѣ могатъ да се използватъ въ селата за правене събрания, конференции, образуване нови дружества и особено за засилване разложителната работа въ Българския земеделски народенъ съюзъ“ и пр.

И така, споредъ поменатитѣ по-горе директиви и окръжни, комунистическата подготовка и провеждането на акцията на 1 май, съ посоченитѣ по-горе задачи, е трѣбвало да стане: 1) чрезъ издаване на вестници, позиви и афиши и окачване на червени знамена; 2) предмайски конференции съ работници, младежи, жени, войници, подлѣжащи на свикване въ казармитѣ младежи; 3) чрезъ събрания и демонстрации, най-вече антирелигиозни, и 4) чрезъ подготовка на стачки, а въ самия день 1 май акцията трѣбва да се проведе: чрезъ събрания, митинги и демонстрации, като се организира тѣхната охрана чрезъ създаване на работническо-селска самоотбрана съ цѣль да се преодолѣе силата на полицията и войската, и 2) чрезъ стачки всрѣдъ желѣзничари, телеграфопощенци и шофьори, а въ София и всрѣдъ трамвайнитѣ служаци и работници.

Това бѣха, г. г. народни представители, директивитѣ и заповѣдитѣ на болшевизма въ България въ връзка съ празника 1 май.

Следъ като властта взе сведения за всички тѣзи подготвления на революционния болшевизмъ, въ неговитѣ явни и прикрити организации и ядра, предъ нея се сложи голѣмата задача за вземе противомѣрки, за да не може да се шурмува българската земя, българската държава и българскиятъ народъ отъ революционния болшевизмъ.

П. Стоевъ (раб): Отъ самия народъ!

А. Кантарджиевъ (д): Отъ такива бездѣлници като тебе!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Ние трѣбваше да вземемъ мѣрки по силата на върховното наше задължение да пазимъ вътрешната сигурностъ, вътрешното спокойствие . . .

П. Стоевъ (раб): И спокойствието на капитала.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: . . . и редъ, и да пазимъ силата на българскитѣ закони. По силата на нашитѣ закони ние трѣбваше да вземемъ тия мѣрки, защото вие сами можете да си представите колко тежка би била за насъ отговорността, ако тѣзи — азъ бихъ казалъ — неоторжни, чужди орждия, които нѣматъ даже съзнание на каква акция служатъ въ България, биха провели всичкитѣ тия замисли и тия директиви, които идатъ отъ Третия интернационалъ, ако тѣ биха постигнали тия цели, които нѣматъ абсолютно нищо общо съ интереситѣ на българската държава, на българския народъ.

Отговорността, следователно, щѣше да бжде тежка, и щетата — може би непоправима.

А. Неновъ (раб): Какво щѣха да правятъ работницитѣ, напирмѣръ?

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Държавната властъ не направи нищо друго, а само взе мѣрки, които се налагаха ней по силата на българския законъ, по силата на българската конституция и на върховното нейно право да защитава днешния строй.

П. Стоевъ (раб): Г. министре! Кажете, колко картечници, колко бомби и колко парабели намѣрихте у работницитѣ? Арестувахте нѣколко хиляди работници, но кажете, колко топове, колко орждия намѣрихте у тѣхъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Ние заловихме 27 вида вестници и позиви съ нелегално съдържание, отъ които до сега сѣ препратени само въ Софийския паркѣтъ 16 позива за инкриминиране отъ прокурора при Софийския окръженъ съдъ.

К. Русиновъ (раб): Я да имъ чуемъ съдържанието!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Тъ се опитаха, искаха да се опитатъ въ всички села, където иматъ що-годе сила, ...

П. Стоевъ (раб): Навсѣкжде я имаме.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: ... и където могатъ да се намѣрятъ лековѣрни хора да служатъ на тѣхнитѣ цели, да използватъ 1 май, за да направятъ демонстрации, да четатъ всичкитѣ тия теории, да вкарватъ въ главитѣ на своитѣ привърженици тѣзи противодържавни и противонародни идеи и да направятъ колкото се може по-голямо числото на ония, които ще следватъ болшевишката революция, които ще вършатъ болшевишкото дѣло въ България.

К. Русиновъ (раб): Прочетете позивитѣ, за да видимъ дали е така.

С. Таковъ (з): А, много ти се ще на тебе!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Конкретнитѣ мѣрки на държавната властъ не бѣха нищо друго, освенъ да се забранятъ всички събрания, устроени съ революционна целъ, ...

А. Неновъ (раб): И да се стреля на месо.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: ... да се забранятъ всички демонстрации, които иматъ за целъ да подпомогнатъ революционната акция на улицата, които иматъ за целъ да подпомогнатъ онова противобългарско дѣло за разложение въ българската армия, за разложение на българския общественъ животъ, за извършването на воененъ и антидържавенъ шпионажъ и същевременно за разслабване на българската държава въ провеждането на нейнитѣ мѣрки.

Ние, следователно, не направихме нищо друго, освенъ онова, което преди всичко бѣхме длъжни да направимъ. Нашата акция не е нищо друго, освенъ изпълнение на единъ императивъ отъ висше държавно естество, императивъ, по силата на който ние трѣбваше да действваме. И ако ние не бѣхме изпълнили тоя императивъ, ние щѣхме да бждемъ престъпници и виновници предъ българското гражданство, предъ българската държава.

П. Стоевъ (раб): Страшно, брей!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Защото нѣма по-свещено право и по-свещено задължение отъ правото и задължението да се защитава единъ държавенъ строй, който преди всичко ще трѣбва да бжде пазенъ по силата на законитѣ.

К. Русиновъ (раб): Защищавате буржоазията и капитала.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля!

А. Кантарджиевъ (д): Попѣтъ е единъ подлецъ.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Въ името на народния суверенитетъ ние не можехме да допустимъ уличнитѣ демонстрации и манифестации на 1 май не защото сме противъ този празникъ.

К. Русиновъ (раб): А-а-а!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Моля! — Ние не сме противъ този празникъ.

П. Стоевъ (раб): Но сте защитници на капитала.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Но тукъ (Сочи работническата група) сѣ провокаторитѣ на работническото, които за дребнави, котирийни и чисто антибългарски цели искаха да използватъ първомайския празникъ, за да нанесатъ единъ ударъ и на работническото, и на народъ, и на държавата.

П. Стоевъ (раб): Следователно, крепете джандаритѣ!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Ние не бихме били противъ първомайското тържество, ако то бѣше единъ празникъ на труда. Но тогава, когато то се явява като

едно движение въ България по чужда заповѣдь и по едни съвсемъ противонародни схващания; когато се искаше това тържество да бжде използвано за улицата; когато никой не можеше да знае до какви сътресения можеше да се дойде съ стачки, съ улични демонстрации, съ овладяване на улицата и суспендиране върховнитѣ права на държавната властъ; когато никой не можеше да предвиди до какви нежелателни резултати щѣше да се дойде — ние бѣхме длъжни да изпълнимъ нашия дългъ и да вземемъ предохранителни мѣрки. И заради туй, ние още своевременно заявихме на всички, че нѣма да има никакви улични демонстрации.

Азъ дохождамъ да отговоря и на питането на г. Димитъръ Нейковъ: по принципъ, въз основа на кои закони ние забраняваме събранията и въз основа на кои закони ние сме забранили уличнитѣ демонстрации на 1 май?

Азъ отговарямъ, г. г. народни представители, съ чисто чело и съ съзнанието на изпълненъ дългъ: ние бѣхме длъжни да забранимъ всички събрания, които искатъ да революционизиратъ противъ държавния строй. Всички тия събрания, които имаха цели и задачи, както се рисуватъ въ всичкитѣ тия директиви и окръжни, които ви цитирамъ, сѣ едни противодържавни акции, които, по общо начало, въз основа на конституцията и по закона за самосъхранението на българската държава, трѣбваше да бждатъ забранени.

Освенъ това, по силата на чл. 82 отъ българската конституция, всички събрания, всички акции на открито небе следва да бждатъ правени само съгласно наредбитѣ на полицейската властъ. Въ алинея втора на чл. 82 отъ конституцията е казано: „Събрания вънъ отъ зданията, подъ открито небе, напълно се подчиняватъ на полицейскитѣ правила“.

Но, г. г. народни представители, ако едно събрание може да се преобърне въ уличенъ митингъ, съ всички послѣствия на едно улично стѣлкновение, при което нѣма да може да бжде запазена държавната сигурностъ и спокойствие на гражданитѣ, ...

П. Стоевъ (раб): И на капиталиститѣ.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: ... ние веднага ще разберете, че всички тѣзи събрания, замислени съ тѣзи цели, не могатъ да бждатъ нищо друго, освенъ едни събрания съ престѣпни замисли, които не се позволяватъ отъ българскитѣ закони.

Х. Родевъ (нац. л): Г. Нейковъ! Вие, ако бѣхте министъръ, щѣхте да вземете още по-строги мѣрки следъ тѣзи разкрития.

Д. Нейковъ (с. д): Не.

Х. Родевъ (нац. л): Защото това е очевидна провокация, очевидно престѣпление. И вие би трѣбвало да се срамите, когато шиканирате още. Азъ обвинявамъ правителството, че не е взело мѣрки спрямо васъ: когато се даватъ нареждания за шпионажъ, правителството не си е изпълнило дълга. (Възражения отъ работницитѣ)

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Що се отнася до събранията на г. г. широкитѣ социалисти, дотолкова доколкото тѣ биха желали на закрито само да се ограничатъ, никой не би запретилъ никакво събрание и на широкитѣ социалисти.

Д. Нейковъ (с. д): Това не е истина. Защо ги разгожихте и затворихте клубовитѣ? Г. министре, истината преди всичко!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Ние въ този случай можехме съ много по-голямо право да забранимъ даже тѣхнитѣ събрания на закрито, публичнитѣ имъ събрания, при тази обстановка, която бѣ създадена на 1 май, откогато единъ Кръстю Пастуховъ презъ м. августъ 1919 г., който само нѣколко дена преди законодателнитѣ избори издаде окръжно, съ което не позволи даже никакво движение по улицитѣ и спре да отиватъ каквито и да било работнически представители въ тѣхнитѣ клубове.

Д. Нейковъ (с. д): Не е истина.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: И това ставаше въ единъ моментъ, когато нѣмаше тая констелация, когато нѣмаше тая обстановка, когато нѣмаше тѣзи директиви, когато нѣмаше тѣзи цели, както сега се рисуватъ въ връзка съ празненството на 1 май. Въ времето, когато се

приложи това окръжно на г. Пастуховъ, предстоеха законодателни избори. Азъ бѣхъ въ една отъ околнитѣ на Софийския окръгъ — Самоковската — по агитация и този день азъ не можехъ да излѣза отъ хотела на улицата, защото бѣше забранено ходенето по улицитѣ, макаръ да бѣше предизборенъ день. На 1 май избори нѣмаше. Ние не желаехме да смущаваме спокойствието на никого, но ние искаме на 1 май да не безпокоите държавната власт, да не разваляте спокойствието на българския народъ. Празнувайте си, ако искате, вашия първомайски празникъ, но не съ тѣзи тенденции, не съ тѣзи цели.

Сега г. г. широкитѣ социалисти сѣ попаднали въ едно много неблагоприятно положение. Азъ много съжалявамъ, че и тѣ, като социалисти, трѣбваше на 1 май да празнуватъ. Може би тѣ не сѣ революционери, обаче и тѣ въ този случай попаднаха като хора, които ще трѣбва да служатъ на акцията на Третия интернационал и, естествено, покрай сухото, гори и суровото.

Може би тукъ-тамъ, за да се запази държавната сигурност и вамъ (Сочи широкитѣ социалисти) да не е била дадена възможност да си направите събрание. Напр., въ отговоръ на г. Димитъръ Нейковъ, трѣбва да кажа, че събранието, което тѣ бѣха обявили въ София въ театъръ „Ренесансъ“, бѣше забранено, защото държавниятъ интересъ изискваше на 1 май да нѣма събрания отъ публиченъ характеръ. Ако нѣкой отъ тѣхъ бѣше дошелъ да поиска разрешение да си направятъ на 1 май партийно събрание въ своя клубъ, при своя провѣрка, никой нѣмаше да имъ го забрани.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ го поискахъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ще Ви кажа, г. Нейковъ, недейте бърза. — Даже азъ въ четвъртъкъ, преди вдигане заседанието на Камарата, когато сѣ станаха дебати по този въпросъ, понеже бѣхъ неразположенъ и седѣхъ у дома, помолихъ г. Лулчевъ да дойде на другия день да се обяснимъ. Той щѣше да дойде при менъ, обаче изглежда, че и той се е отчаялъ — отъ какво не знамъ —...

Д. Нейковъ (с. д): Отъ отговора на г. министъръ-председателя въ четвъртъкъ, че нѣма да се позволяватъ събрания.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... и не дойде при мене да се споразумѣмъ. Отъ страна на широкитѣ социалисти ние имаме едно единствено заявление, въ което тѣ ни казватъ, че на 1 май въ 10 ч. преди обѣдъ въ театъръ „Ренесансъ“ ще иматъ публично събрание, и ние отговорихме, че не го разрешаваме — полицейскиятъ комендантъ не го разреши — защото ако го бѣхме разрешили, щѣхме да направимъ пробивъ и да дадемъ възможност да се реализира много по-осезателно не тѣхната (Сочи социалдемократитѣ), а противотѣхната акция на болшевицитѣ въ България и тѣ (Сочи социалдемократитѣ) може би щѣха да станатъ жертва на своята слабостъ, на своето желание. Въ случая ние ги запазиме, като не имъ разрешиме това събрание. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

П. Стоевъ (раб): Щѣха да имъ пишатъ двойки!

Д. Нейковъ (с. д): Въпросътъ е сериозенъ, г. министре! Касае се за правата и свободитѣ на гражданитѣ, за които права и свободи утре и Вие ще плачете.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ ще ви кажа за какво ще плача.

Д. Нейковъ (с. д): Вчера плачехте, когато на Вашето мѣсто бѣше г. Ляпчевъ, когато вие надминахте съ нѣколко степени.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ нѣма да плача; азъ нѣма да бѣда въ никой случай конспираторъ въ тая държава, нито таенъ, нито явенъ, нито съзнателенъ, нито несъзнателенъ. Азъ зная кога могатъ да се искатъ събрания и за какви цели могатъ да се искатъ. Въ това отношение трѣбва да има едно гражданско съзнание и да се действа съобразно интереситѣ на държавата.

Д. Нейковъ (с. д): Въ закона е казано.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Не мога да не отговарямъ на г. министра, когато той така дръзко изкривява истината.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Вие не говорите истината.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ навечерието на 1 май ние бѣхме изненадани отъ едно геройско антрефиле на в. „Народъ“, въ което бѣ казано: „На 1 май всички партийни другари трѣбва да бѣждатъ въ 9 ч. въ театъръ „Ренесансъ“.

Д. Нейковъ (с. д): Да.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: — „Събранието на всѣка цена ще се състои. Напредъ!“

С. Таковъ (з): Кооперация „Напредъ“!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Издадохъ, следователно, тази „заповѣдъ по армията“ да шурмуватъ държавната властъ въ „Ренесансъ“. Тѣ не можахъ, обаче, да я шурмуватъ, не можахъ даже да се покажатъ около „Ренесансъ“. По едно време, понеже не можахъ да влѣзатъ въ „Ренесансъ“, поискаха да отидатъ къмъ своя клубъ. Азъ ви казахъ, че чакахъ г. Лулчевъ — тукъ сме били толкова години заедно въ лѣвицата — и на драго сърдце щѣхъ да го приема, но, разбира се, нѣмаше да позволимъ да излѣзатъ на демонстрация вънъ. Щѣхъ да ви позволя (къмъ социалдемократитѣ) да се съберете въ вашия клубъ, да си направите събранието — понеже не сте революционери, не искате да шурмувате държавата — да си четете тамъ каквото щете, да говорите срещу насъ каквото щете.

П. Стоевъ (раб): Значи, безопасни хора.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не безопасни хора, но сѣ хора на закона, а вие сте фалшиви революционери. Вие не смѣете да кажете, че сте революционери; вие прикривате вашата дейностъ.

Д. Нейковъ (с. д): Ние не спекулираме съ революцията. Работническата класа е революционна, но ние не вършимъ полповковщини, като тия (Сочи работницитѣ). Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ). Социализмътъ по своя характеръ е революционенъ, понеже иска да преустрои свѣта. Социалиститѣ, обаче, не вършатъ това, което вършатъ тѣзи (Сочи работницитѣ) — на 1 май да се изпокриятъ всички и да тикнатъ срещу куршумитѣ невиннитѣ селяни и работници. Тѣ само тукъ въ Народното събрание вдигатъ шумъ и революционерствуватъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Ако това разбирате революционери — тѣ сѣ (Сочи работницитѣ) революционеритѣ въ България.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ такъвъ смисълъ говоря и азъ.

Следъ като не можахъ да отидатъ въ „Ренесансъ“, тѣ отидоха да обикалятъ около своя клубъ, но и въ него — понеже никой не бѣше казалъ, че искатъ да правятъ събрание — мѣчно можеха да влѣзатъ. Тѣ останаха навънъ; започнаха да се трупатъ по улицата. Тогава по телефона дойде съобщение, че г. г. широкитѣ социалисти искатъ да си направятъ събранието въ своя клубъ. Азъ казахъ веднага на коменданта да имъ разреши да влѣзатъ въ тѣхния клубъ, за да си направятъ събранието, но при условие, че...

Д. Нейковъ (с. д): Като ни разгонихте. Това е истината.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Моля!

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Г. министърътъ говори неистини. Азъ съмъ длъженъ да го опровергая веднага. Той нѣма куража да обясни работата така, както е била. Това е възмутително.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Нейковъ! Нали ще вземете думата да кажете дали сте доволни или не отъ отговора на г. министра! Тогава ще си кажете думата. Защо прекъсвате?

Д. Нейковъ (с. д): И насъ ни прекъсватъ. Когато говоримъ, да не ни прекъсватъ!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Предупреждавамъ Ви да не прекъсвате.

Министър д-ръ А. Гиргинов: Азъ разрешихъ веднага да бъдатъ пустнати да си направятъ събранието въ клуба, но при едно условие — че нѣма да правятъ външна, улична демонстрация, както сѣ свикнали социалистите да правятъ това на 1 май. Тази година е малко по-особена и трѣбваше малко по-особено да действуватъ, както и ние взехме малко по-особени мѣрки. Който и да бѣше на моето мѣсто, ако не иска да предаде България на болшевиизма, да стане тя плячка на болшевиизма, щѣше да вземе сжщитѣ тия мѣрки, които ние взехме.

Когато се разреши събранието на широкитѣ социалисти въ клуба имѣ, г. Нейковъ, по съобщенията на моитѣ подведомствени органи, е далъ обещание, че нѣма да има никакви демонстрации на улицата. За наша изненада, обаче, тѣ сѣ злоупотребили съ нашата отстъпчивостъ. Въмѣсто да влѣзатъ въ своя салонъ и тамъ да направятъ събранието, тѣ оставатъ въ двора и предъ вратата на тѣхния клубъ и на ул. „Клементина“ издигатъ трибуна. Събрадо се едно множество. Нашата полиция ги оставя, понеже горе-долу ужъ търпимъ събранието имѣ въ клуба. Направихме имѣ тая отстъпка, оставихме ги да се събератъ на улицата — отъ насъ да замине, да не се оплакватъ. Разбира се, нѣмаше да имѣ позволимъ, ако се опитаха да правятъ нѣщо повече. Тукъ азъ трѣбва да кажа, че за това събрание, което вече не е въ клуба, а е даже на открито, тѣ сѣ провинили предъ закона и предъ властѣта, затова защото, както казахъ, тѣ не сѣ даже уведомили властѣта, не сѣ изпълнили предписанието на закона, предварително да съобщятъ председателя, кжде ще стане събранието и, най-малко, тѣ нѣмаха разрешение да го правятъ на открито. Нейсе, направиха го! Когато е за смѣтка на държавата, въ България има много герои.

Д. Нейковъ (с. д): Вие сте тукъ най-големиятъ герой!

Министър д-ръ А. Гиргинов: Направиха си събранието на полуоткрито; оставихме ги да си го направятъ. Г. Нейковъ тамъ е гозорилъ, протестираше — има право да протестира, защото предъ работниците какво друго ще прави, освенъ да протестира противъ властѣта; иначе партия не се прави и съществуването на партията става проблематично. Така или иначе, следъ като се свършва събранието,

Д. Нейковъ (с. д): Г. Гиргиновъ! Много скоро забравихте сѣрвоташията си! Трѣбва да се сѣтите за миналото.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: . . . се констатира, че искали да шуруватъ улицата, да излѣзатъ на улична демонстрация. И наистина тѣ излѣзли отъ клуба си да правятъ демонстрация. Тогава сѣ дошли полицейскитѣ органи и сѣ имъ казали: „Г-да! Вие дадохте обещание, че нѣма да правите демонстрация. Това е забранено“.

Д. Нейковъ (с. д): Това е лъжа.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Понеже е имало съпротивление отъ страна на събраниетѣ се, полицията се е противопоставила и тѣ сѣ се разотнѣли тихо и мирно. Може би, тукъ-тамъ нѣкой да е билъ понатиснатъ, защото когато има тѣла, която върви срещу полицията, може да пострада, това е възможностъ. Въ всѣки случай нѣма нито ранени, нито убити. Всичко се е свършило най-легално. Както виждате, ние сме още въ началото на упражняването правата на властѣта. Нѣкакъ си ние само бащински ги съветваме, прилагаме най-миролюбивитѣ срѣдства, кандардисваме ги, за да можемъ да стоимъ въ рамките на закона. Това е, г-да, не само въ София. Въ Хасково имѣ позволили събрание.

Д. Нейковъ (с. д): Не е истина. 30 души стражари нахлули въ Народния домъ и сѣ разгонили женитѣ и децата, като сѣ нанесли побой на нѣколко души. Не сте информирани. Вие или сте заблуденъ, или самъ заблуждавате!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Правя Ви последна бележка.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ заповѣдахъ да имѣ се разреши. Сжщо и въ Варна събранието е било позволено. Обаче не имѣ бѣ позволено да правятъ улична демонстрация. Това бѣше полицейско-административната наредба за запазване реда и законитѣ въ страната.

Д. Икономовъ (раб): Отъ втория интернационалъ имаше ли нѣкакво нареждане?

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Азъ дохождамъ до нѣкои отъ инцидентитѣ, които съпровождатъ акцията на 1 май и които инциденти се изнасятъ въ питането. Азъ трѣбва най-напредъ да отговоря на г. Нейкова относно това, което той твърди въ питането си — че нѣкой отъ агентитѣ на властѣта влѣзълъ въ тѣхния клубъ въ сжбота преди 1 май и искалъ да прави обискъ.

Д. Нейковъ (с. д): Въ 1 часа следъ обѣдъ.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Да. — Случката е следната. На 30 априлъ се вече знаеше, че е забранено събранието имѣ въ „Ренесансъ“. Въпрѣки това тѣ бѣха разлепили въ София много афиши, сѣ които канѣха гражданството на това събрание, което бѣше забранено отъ властѣта. И понеже законътъ за администрацията и полицията дава право на всички полицейски органи да унищожаватъ всички афиши, плакати и пр., издадени за провеждане на една акция, забранена отъ закона и отъ властѣта и понеже имаше издадени подобни афиши, единъ отъ полицейскитѣ агенти е влѣзълъ къмъ 1 часа въ тѣхния клубъ, поискалъ е да знае, има ли такива афиши и ги е предупредилъ да не ги разлепватъ.

Д. Нейковъ (с. д): Придруженъ отъ нѣколко души агенти и отъ груповия началникъ Томовъ.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Той ги е питалъ, дали иматъ разрешение за събранието въ „Ренесансъ“ и ги е предупредилъ да не лепятъ афиши. Отговорили му, че нѣматъ. Тогава агентитѣ сѣ прибрали единъ купъ афиши, които сѣ били на маситѣ въ клуба. По тоя случай има направено едно дознание и, струва ми се, единъ вашъ човѣкъ, широкъ социалистъ, Станимиръ Богдановъ, който е билъ въ клуба, саморжчно е написалъ показанията си, въ които казва така: (Чете) „Къмъ 1 1/2 ч. следъ пладне се явиха въ канцеларията на централния комитетъ на Социалдемократическата партия една група агенти, придружени отъ единъ полицейски стражаръ — следъ като сѣ изпожсали вънъ всички позиви и афиши предъ Народния домъ — които заявиха, че имали заповѣдъ да обискиратъ и да иззематъ всички позиви и афиши. Единъ отъ агентитѣ почна да търси такива по папки, етажерки и пр. Въ този моментъ се яви груповиятъ началникъ Томовъ и отстрани полицантѣ отъ канцеларията, като помоли да свалимъ сложенитѣ на втория етажъ плакати. Ние помолехме г. Томовъ това да сторимъ следъ като докладваме на нашия секретаръ г. Нейковъ, на което той се съгласи и остана въпросътъ да уредимъ“.

Д. Нейковъ (с. д): И отмѣкнахте всичко.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Това е цѣлата работа. Влѣзли сѣ двата-трима агенти, искали сѣ да взематъ афишитѣ. Имало е действително едно престараване отъ агентитѣ. Тѣ (Сочи социалиститѣ) сега влитатъ голѣма гюрулация, като-че-ли е станало кой знае какво престѣпление или насилие по отношение на клуба имѣ. Въ този моментъ не е заседавалъ централниятъ имѣ комитетъ, не е билъ тамъ нито г. Нейковъ, нито г. Пастуховъ. Било е тамъ едно лице, счетоводителъ, въротно лицето Станимиръ Богдановъ.

Що се отнася, г-да, до произшествието въ с. Торосъ, трѣбва да кажа, че то е още въ фазата на разследване. Министерството има различни сведения за виновноститѣ въ Торосъ, за това, кое е предизвикало това убийство. Дали е вѣрна версията, която се дава отъ тамошната полицейска стража, която казва, че убитиятъ е искалъ да смѣкне полиция отъ коня и че въ това село се е организиало едно противодействие отъ страна на комунистическата организация, която тамъ е била доста силна, или пъкъ е вѣрна другата версия, че безъ да има подобенъ поводъ, стражарѣтъ, може би по свои лични съображения, подтикнатъ, може би, отъ лична вражда, е стрелялъ и е станалъ отговоренъ предъ българскитѣ закони — не зная. Обаче едно е вѣрно — че въ с. Торосъ, кждето комунистическата група е доста силна, мѣстната властъ, околнискитѣ началникъ предварително, по случай 1 май, е изпратилъ 5 души стражари съ единъ старши-стражаръ. Тия 6 души, отишли въ селото, трѣбвало да запазятъ реда. Какъ следъ обѣдъ е станала свадата, има противоречиви сведения. Най-добре ще установи отговорноститѣ по това убийство сждебната властъ. Има преди всичко едно убийство на човѣкъ и при такъвъ единъ фактъ сждебната властъ ще трѣбва действително да подири отговорноститѣ. Дали това убийство е извършено въ защита на законни права, въ моментъ на самоотбрана,

или въ упражнението на какъвто служебен дълг, ще установи съдебната власт. Нито аз, нито г. г. питачитъ могат да дадат единъ правдивъ отговоръ. Правени сж анкети. Азъ чета публикуванитъ днесъ въ в. „Зора“ резултати отъ анкетата на хора заинтересовани, отишли тамъ да правятъ анкета съ г-дата отъ Работническата партия.

П. Стоевъ (раб): Г. Драгойски да каже.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Драгойски не е следовател и може да каже това, което той е схващалъ. Въ края на краищата, г-да, самата истина е, че тамъ има едно убийство, за което ще трѣбва да се подирятъ отговорноститъ. Азъ зная, че нашиятъ законъ за администрацията и полицията дава право на полицейскитъ органи, когато бъдатъ възпрепятствувани да изпълняватъ своята служба, въ своя защита или когато ще трѣбва да запазятъ авторитета на държавната власт, ако нѣматъ другъ начинъ за това, да употребятъ и оръжие, както употребява такава и войската въ случай на нужда. Дали е такъвъ случаятъ, не зная. Азъ съмъ натоварилъ окръжния управител и мои полицейски органи да ми дадатъ пълни сведения по този въпросъ.

Л. Станевъ (раб): Тѣ сж сжидитъ, които извършиха убийството.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Азъ не искамъ да взема страната нито на единъ, нито на другитъ. Ако стражаритъ, който е стрелялъ, е билъ въ пияно състояние, той ще трѣбва да се прати на подсъдимата скамейка; ако той е извършилъ престъпление, ще трѣбва да отговаря — никаква власт нѣма да го защити. Съдебната власт, прокуроритъ, по силата на българскитъ закони — азъ трѣбва да го подчертая — е длъженъ безъ ничия заповѣдъ, безъ ничие нареждане, когато стане убийство на човѣкъ, да се яви да действа ex officio. Той нѣма право да чака, а трѣбва да отиде да потърси отговорноститъ. Следователно, нѣма азъ да го прата, нито даже ще го прати министърътъ на правосъдието. Той ще отиде по силата на своя дългъ, по силата на своята служба. И азъ се надявамъ, че съдебната власт си е влѣзла въ своитъ прерогативи и, ако има виновници, ще ги осъди.

П. Стоевъ (раб): 10 дена се изминаха отъ тогава, и още не ги е арестувала.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Нареждане, заповѣдъ да се стреля върху този човѣкъ никой не е давалъ. Никой не е могълъ да предполага, че въ с. Торосъ ще стане подобенъ инцидентъ, или че полицантѣ въ Торосъ ще действуватъ по-другояче, отколкото имъ налага службата.

Нѣкой отъ работницитъ: Фактитъ, които изнасяте, говорятъ за предумишлено убийство.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ние не можемъ нищо да предвидимъ, и азъ много съжалявамъ, че се е намѣрилъ този полицай — освенъ ако не е билъ принуденъ, въ рамкитъ на закона, да действа съ оръжие — който е прибѣгналъ до убийство, за което ние всички съжаляваме. Но нека да не бързаме, законътъ ще се приложи точно по отношение на този, който е убиецъ.

Що се отнася до военната власт, която е била извикана въ с. Торосъ, ще кажа, че това е станало по искането на тамошния околийски началникъ, който следъ убийството, по силата на службата си — и това му прави честь — веднага е отишълъ въ с. Торосъ, за да види какъ е станало произшествието и за да вземе мѣрки. Следъ убийството въ с. Торосъ по телефона се съобщава отъ окръжния управител въ Плевенъ, че той има сведения за това убийство и че тамъ има едно възбуждение на населението, което е много понатно. Населението се е възмущавало, че единъ такъвъ младежъ — макаръ да е сжденъ по закона за защита на държавата, макаръ да е писалъ на една църква, че е домъ на Ленинъ, макаръ че е билъ действително отъ тѣзи комунисти, които не сж се свѣтували да се гаврятъ съ църквитъ, като турятъ надписъ, че църквата е домъ на Ленинъ — е падналъ убитъ.

Нѣкой отъ работницитъ: Затова ли го убиха?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Окръжниятъ управител, следъ като съобщава, че е станало това произше-

ствие, съобщава едновременно съ това, че той е поискалъ, по искане и на околийския началникъ, да се засили стражата предвидъ на това, че полицейскитъ органи сж били оградени. И самиятъ питачъ тукъ съобщилъ призна, че въ участъка на с. Торосъ полицейскитъ органи сж били обградени вънъ отъ народа, който се е възмущавалъ — може би съ право, азъ не искамъ да вземамъ страна — въ всѣки случай, отъ една тѣла, която е била разярена.

Л. Станевъ (раб): Полицията е била разярена, тя е била пияна.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: При това положение могли сж да станатъ и други нежелателни работи. Можеше да се поругае държавната власт. И, следователно, държавната власт е имала задължението да вземе предохранителни мѣрки. Поради това околийскиятъ началникъ е извикалъ военната власт, която късно вечерта е дошла и, както тѣ сами признаватъ въ своето питане, вече капитанъ Томовъ взема положението въ с. Торосъ и издалъ окръжно, съ което определя полицейски частъ, следъ който никой не може да се движи изъ селото, не заради нѣщо друго, но предвидъ възбуждението у населението. Какво ще стане въ с. Торосъ на първомайския денъ, въ единъ великденски денъ, освенъ най-много, че не може населението да се весели на хорото!

А. Бояджиевъ (раб): Отъ тамъ щѣла да започне революцията!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това е загубата. Следователно, предвидъ възбуждението у населението сж взети тѣзи предохранителни мѣрки. По силата на закона за администрацията и полицията не само военната власт, но и полицейската власт има право да определя полицейски частъ. Въ с. Торосъ не е провъзгласено военно положение, защото военно положение не се провъзгласява току така; който го говори това, той говори работи, които не разбира. Тамъ е определенъ полицейски частъ и тамъ войската, когато е дошла на мѣстото, е вземала въ свои рѣце ръководството на охраната и е издала своитъ нареждания. Определенъ е полицейски частъ предвидъ възбуждението у населението. По този начинъ се е приключилъ този инцидентъ, за който ние ще чакаме да се установятъ отговорноститъ. Ако има полицейски органъ виновенъ, нека понесе той своитъ отговорности, но азъ не мога да говоря дали полицейскиятъ органъ е виновенъ и дали е върно това, което се пише. Има въ в. „Заря“ показания, че тамошниятъ кметъ, който е отъ Земледѣлския съюзъ, е казалъ „убивай“...

Отъ работницитъ: Сега е демократъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... и той е стрелялъ по заповѣдъ. Или както говори питачътъ, че околийскиятъ началникъ дошълъ късно, че имало тамъ хора предварително нагласени, за да извършатъ това убийство, и пр. и пр., работи, които въ едно село може да се приказватъ, но които трѣбва да се установятъ и тогава да се говори за отговорности. Никой не взема ничия страна, ще чакаме да се намѣри виновникътъ и, ако има такъвъ, той ще бъде наказанъ.

Г. г. народни представители! Азъ дохождамъ и до случаята...

П. Стоевъ (раб): Ами за оставката на съветницитъ?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: По отношение оставките, г. г. народни представители, азъ нѣмамъ никакви сведения.

Отъ работницитъ: А-а-а!

П. Стоевъ (раб): Защо отговаряте тогава?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ако вие твърдите, че военната власт, която презъ нощта е взела властта въ с. Торосъ, е допустнала арестуването на тия общински съветници, които, може би, сж били заподозрени, че сж подстрекавали тѣлата, които е застрашавала положението на властта въ това село, и сж били откарани въ Плевенъ или Луковитъ — азъ не зная къде — азъ не мога да кажа, че вие говорите самата истина. По този въпросъ азъ нѣмамъ

никакви сведения за изтръгване оставки и произволно арестуване на хора. Ако имате тия сведения, дайте ги на съдебната власт, за да може да се намерят виновниците на такова едно противозаконно деяние.

Що се отнася, г. г. народни представители, за другата случка, в Преслав, по нея моят другар в кабинета, военният министър г. генерал Кисовъ, ще ви даде подробни сведения. Азъ зная само едно, че в Преслав полицията не е могла да се справи с положението, което е било създадено от една група комунисти, които открито са искали да бравират, да шурмуват държавната власт. Били са предупредени да се разотидат, тѣ не са искали да се подчинят на полицейскитѣ наредби, била е извикана военна власт и тя, по моитѣ сведения, следъ като е направила всички нужни предупреждения, изпълнила е своя длъгъ. (Възражения отъ работниците) По-голямъ подробности, ще даде г. военниятъ министъръ. По силата на закона, войската е взела положението въ ржцетѣ си, и е трѣбвало да действува съобразно условията, при които се е намирала.

По този начинъ, г. г. народни представители, азъ отговорихъ на всички въпроси, които са изложени въ питанието. На въпроса на г. Нейковъ: „Въз основа на кой законъ и по силата на какви държавни интереси са забранени първомайскитѣ събрания?“, азъ отговорихъ, като казахъ, че тѣ имаха за целъ да парализиратъ нашата държава. На втория му въпросъ: „Дали ми са известни горнитѣ нападения на полицията, кой ги е организирилъ и какви мѣрки са взети за наказание на виновниците?“, азъ отговорихъ, че виновници има, обаче тѣ са на страната на тия, които питатъ.

Д. Нейковъ (с. д): На страната на бититѣ и на падналитѣ! Много хубавъ атестатъ си давате!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тѣ искаха да създадатъ единъ смутъ въ нашата държава и, следователно, трѣбваше ние да вземемъ мѣрки.

Що се отнася до другитѣ въпроси, които ми се задаватъ съ друго питане, на Лазаръ Станевъ, също така отговорихъ. На въпроса: „Защо е убитъ Дило Йотовъ, деятел на Работническата партия въ с. Торосъ?“, азъ казахъ, че преди всичко че се установи вината. На втория му въпросъ: „Защо досега убийцитѣ се разхождатъ свободно? — азъ това не мога да зная, защото, ако действително има убийци, виновни предъ закона, и тѣ се разхождатъ свободно, не сме ние, административната власт, които може да се бърка въ работата на съдебната власт, която отговаря за своитѣ действия. Съдебната власт сигурно прави своето и, ако действително има виновници, тѣ ще бъдатъ викани да отговарятъ предъ законитѣ. (Възражения отъ работниците) На третия му въпросъ: „Кои условия са наложени бързо да се извика войска и да се обяви обсадно положение въ селото?“, му отговорихъ: нѣма обсадно положение, а има повикване на войска, която е взела положението въ ржцетѣ си, за да тури редъ и спокойствие въ селото.

Що се отнася до четвъртия му въпросъ — за изтръгване оставки на трудовитѣ избраници въ с. Торосъ, азъ ви казахъ, че това твърдение е неустановено. Следователно, то е неподкрепено съ никакви данни, отъ които да може да се направи заключение, че е вѣрно.

Д. Нейковъ (с. д): Вѣрно е. Цѣлата преса писа.

П. Стоевъ (раб): Искате ли такива сведения?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Що се отнася до въпроса на г. Петко Нанетовъ за инцидента въ Преслав, допълнителни сведения ще ви даде г. военниятъ министъръ.

Г. г. народни представители! Азъ свършвамъ. Съжалявамъ, че така просторно трѣбваше да давамъ сведения, обаче това бѣше необходимо да се направи, защото тоя мой отговоръ има и принципенъ характеръ, за да се знае политиката на днешната власт и какви цели сме преследвали съ нашитѣ мѣроприятия около 1 май. Азъ трѣбва да кажа съ задоволство, че 1 май т. г., въпрѣки голѣмитѣ приготовления на Комунистическата партия, не можа да даде никакви резултати за революционния болшевиизъмъ; тази революционна акция, заповѣдана отъ Москва за цѣлия святъ, следователно и за България, може да се каже, че въ България пропадна напълно затова, защото освенъ едноименно събрания, които станаха тукъ-тамъ азъ села и градове, освенъ нѣколко опити за събрания, освенъ нѣколко гомеички революционни демонстрации въ нѣкои църкви изъ Юстендъльско, може би отъ младежи, които не знаятъ какво вършатъ, като вършатъ подобно светотатство съ българската религия, освенъ нѣколкото незначителни опити

да шурмуватъ общественото спокойствие, следъ като пропадна и акцията на софийскитѣ трамвайджии, устроена следъ съвещание въ околноститѣ на София и въ осмисляването заповѣдитѣ на Комунистическата партия за стачка въ София, следъ като трамвайната стачка бѣ осуетена преди 1 май и циркулацията на трамваитѣ въ София бѣ напълно запазена (Възражения отъ работниците), азъ имамъ право да констатирамъ, че днешната държавна власт регистрира единъ успѣхъ, като можа съ една лекота да запази напълно държавното спокойствие на 1 май и да отбѣне антинародния, насоченъ противъ народния суверинитетъ, атентатъ, който на 1 май оржидията на революционния болшевиизъмъ приготвяше въ България. Ние съжаляваме, че тѣ създадоха условия за произшествията въ Торосъ и въ Преслав, дето се пролѣ човѣшка кръвъ, за да се прибѣгне до оржжие било отъ войската, било отъ единъ полицей, който е вече уволненъ и на когото ще се търси каква е виновността. (Възражения отъ работниците) Ние съжаляваме за пролѣтата кръвъ, ние не сме за проливане на кръвъ, ние сме за миръ, любовъ и разбирателство въ българската земя. Ние желаемъ да има тържество на принципитѣ на демокрацията, обаче да не се мисли, че тя трѣбва да бѣде проявена въ едно нехайство за запазване на държавната власт.

Нѣкой отъ работницитѣ: Насилието не е демокрация.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тѣ мислятъ, че тукъ, въ редоветѣ на Народния блокъ, ще се намерятъ хора, които не знаятъ алдскитѣ и пѣкденитѣ попълзновения и замисли на ония, които се дирижиратъ отъ вънъ, отъ хора вънъ отъ нашата земя и искатъ да шурмуватъ българския народъ. Ние, г-да, ще пристѣпимъ къмъ реформи, къмъ подобрене положението въ нашата страна, но въ всѣки случай нѣма да отидемъ по пътя на революцията, която може да докара само нещастия на българския народъ.

По силата на действащитѣ закони е предвидено за българската държавна власт преди всичко задължението, ако трѣбва, и съ оржжие да защитава българската държава. Ние не прибѣгваме къмъ оржжие, ние прилагаме само миролюбиви срѣдства. Ние разчитаме и на вашето благоразумие (къмъ работницитѣ), за да нѣма нужда да тревожимъ страната, за да нѣма нужда да вземаме екстрени мѣрки; ние смѣтаме, че ще станете по-благоразумни, че нѣма да сте посетители на чужди искания въ България. Съ тая надежда, азъ мисля, че нашето управление не ще има така често случаи да прилага строгостите на закона и да взема специални мѣрки. За жалостъ, като дойде на власт Народниятъ блокъ, нѣкой помислиха, че могатъ да играятъ своето хоро безнаказано въ България, да прелускатъ своя конь, както искатъ, и смѣтатъ, че ние трѣбва да бждемъ и безгрижни и, азъ бихъ казалъ, идиоти, за да имъ позволимъ да разнасятъ изъ българската земя своитѣ шури теории, своитѣ шури схващания.

Ние, г. г. народни представители, на 1 май изпълнихме нашия дългъ. За мене вашиятъ болшевиизъмъ, болшевишката теория — тукъ да ме оканите на тая лампа, и сигурно ще ме оканите, ако дойде вашиятъ болшевиизъмъ, както хиляди и хиляди избиха въ Русия (Възражения отъ работницитѣ) — пакъ ще кажа, че е погромъ и нещастие за човѣчеството. Туй е моето дълбоко убеждение и затуй азъ съмъ чистъ предъ моята съвестъ. Когато ще искате за интереса на болшевиизма да шурмувате българския народъ и да не му дадете възможность, по реда, предвиденъ въ законитѣ и въ конституцията, да прокара своята воля — не чужда воля, а истинската воля на българския народъ — тогава, безспорно, ще трѣбва да бждете готови да се срещнете съ неодобрението на този народъ. Азъ смѣтамъ, че нашитѣ мѣрки са подкрепени съ негодуванието на съзнателното гражданство въ села и градове, на съзнателния български народъ противъ вашитѣ котерийни, антидържавни и антинародни попълзновения на 1 май. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

М. Станевъ (раб): Вашата речъ и Вашето държане въ Камарата са насѣкване къмъ нови убийства.

Д. Икономовъ (раб): (Къмъ мнозинството) Решете да се афишира тая речъ!

Д. Нейковъ (с. д): Полицията ще я конфискува.

П. Стоевъ (раб): На такива речи се пише двойка.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, пазете тишина.

Има думата г. министърътъ на войната.

Министър генерал-лейтенант А. Кисовъ: Г. г. народни представители! Смятам, че, въ връзка с питането на народния представител г. Петко Напетовъ, имамъ да дамъ обяснение на следните два въпроса: първо, дали войсковото отделение е изискано и дадено от съответната военна власт съгласно законите, и второ, дали началникът на това отделение е действувал закономерно.

Още на 29 април окръжният управител на гр. Шуменъ е поискал писмено от началника на гарнизона въ този градъ съдействие, предвиждайки събитията, които по неговите разузнавания и очаквания, е тръбвало да се развият въ Преславъ. На 30 април началникът на гарнизона въ Шуменъ изпраща въ Преславъ 20 души войници съ единъ подофицеръ и единъ офицеръ. Началникът на командата, следъ пристигането ѝ въ Преславъ, разпраща вечерта нѣколко патрулни двойки съ целъ да разузнае, за свое лично освѣтление, положението въ града. Нощта минава тихо. На другия денъ, къмъ 10½ ч., една тълпа отъ около 150 човѣка се събира на пазарището, устройва се събрание, вдига се трибуна. Понеже събранията не сж разрешени, а, напротивъ, сж забранени, стражата, която околнскиятъ началникъ е могълъ да събере, се насочва къмъ събранията съ заповѣдъ да се разтури това събрание. Инициаторитъ на събранията не сж искали да се подчинятъ и сж почнали да дюдюкатъ противъ стражата. Стражата е тръбвало да даде нѣколко изстрела въ въздуха, за да сплши събранията. Тълпата притиска стражата и се насочва къмъ града, като презъ това време нѣкои отъ стражаритъ пострадватъ: на стражаря Христо Димитровъ е разкъсана долната устна, на стражаря Вѣлю Дрουμεвъ сж се опитали да взематъ оржията, на трети стражаръ е разкъсана куртка. Тълпата, тикайки стражата, настѣпва къмъ града. Въ това време началникът на командата, предупреденъ вече за станалото събрание и неподчинение на тълпата на разпореждането на властта, излиза на улицата. Отъ 100 крачки той дава, на 7—8 пѣти, предупреждение съ гласъ: „Разпръснете се, ще стрелямъ!“

Нѣкой отъ работниците: Не е имало такова предупреждение.

Министър генерал-лейтенант А. Кисовъ: Моля! Г. Петко Напетовъ, като прави своята анкета, казва, че не се е чуло предупреждението.

П. Напетовъ (раб): Да. Никакво предупреждение е нѣмало.

Министър генерал-лейтенант А. Кисовъ: Споредъ анкетата, която сте правили въ кръчмата! Но моля Ви се, не ме прекъсвайте.

Следъ това дава се три или четири пѣти сигналъ съ трѣба: „Стреляй!“ Този сигналъ остава безъ отзвукъ отъ страна на тълпата. Понеже тълпата приближава къмъ войсковото отделение, началникът на командата дава заповѣдъ да се хвърли една бомба въ страни, която да не направи никаква пакостъ, за да се сплши тълпата. Никакъвъ ефектъ! — „Дръжте ги!“, „Удряйте!“, псувни и пр. (Оживление) Началникът на отделеието заповѣдва втора бомба да се хвърли вече на 30—40 крачки предъ тълпата, която вече наближава. Никакъвъ ефектъ!

П. Напетовъ (раб): Да, защото въ този моментъ тълпата се е била вече размѣсила съ стражаритъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Напетовъ! Ще предложи изключването Ви! Разберете, най-после!

Министър генерал-лейтенант А. Кисовъ: Следъ като се хвърлятъ и тѣзи две бомби и тълпата не се разпръсва, началникът на отделеието заповѣдва на войницитъ да стрелятъ въ въздуха. Войницитъ откриватъ огънь и изстрелватъ въ въздуха, както казвате (Къмъ П. Напетовъ) — това е вѣрно — около 80 патрона, като сж изстреляни по 3—4 патрона на войникъ. — „Стрелятъ сж ялови патрони — дръжте ги!“ И въ туй време отъ къщата на вашия приятел (Къмъ работниците!) тамъ, когото споменахте, Ченю Момовъ, се даватъ три изстрела по командата. Тълпата е вече на 30—40 крачки отъ отделеието. Поручикъ Тюлевъ, който е началникъ на командата, заповѣдва на 6 души войници да стрелятъ въ тълпата, като имъ казва: „Щадете децата и женитъ!“ На трима души заповѣдва да стрелятъ по прозореца, отъ който се е стреляло. Войницитъ стрелятъ този пѣтъ вече на месо и четири души падатъ ранени.

Това е цѣлата случка въ Преславъ, така както е станала.

Трѣтъ гилзи на патронитъ, изстреляни отъ къщата на Момовъ, сж намѣрени при претърсване на самата къща. Тѣй че установено е, че е стреляно отъ тамъ.

Р. Рангеловъ (раб): Три пѣти сж ходили да търсятъ гилзи. Два пѣти сж правили обискъ и на третия пѣтъ сж били намѣрени.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министър генерал-лейтенант А. Кисовъ: Г-да! Въпросътъ: кога и какъ войската дава съдействие на полицията се урежда отъ закона за администрацията и полицията и отъ нашия правилникъ за съдействието, което войската дава на гражданскитъ власти. Чл. 60 отъ закона за администрацията и полицията гласи: (Чете) „Полицията може да иска съдействие отъ войската, когато се види недостатъчна сама да запази реда и вътрешната безопасност, и то въ следните случаи: . . .“ Въ точка четвърта на този чл. 60 се казва: (Чете) „За прекратяване (потушаване) смутове, безредици и въълнения, имащи характеръ на явна съпротива на властта“. По-характеренъ случай отъ този, въ който се намираме, на явна съпротива на властта — не виждамъ! Споредъ нарежданията отъ върховната административна власт се даватъ разпореждания, съ които се запрещаватъ изрично събранията на открито въ Преславъ. — Вие (Къмъ работниците!) намисляте тамъ да правите събрание. Когато административната власт, чрезъ своитъ органи, взема мѣрки и иска да ви попрѣчи, вашитъ хора се противопоставятъ. Предвиждайки тѣзи събития, окръжниятъ управител писмено е поискалъ военната команда. Когато вече полицейскитъ органи сж понесени, зададени отъ тълпата, войсковото отделение излиза на сцената, за да даде своето съдействие на полицията, тѣй както го иска законътъ за администрацията и полицията. (Чете)

„Чл. 61. Право да искатъ съдействие на войската иматъ: 1) министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве, директорътъ на полицията за Столицата и окръжнитъ управители въ всичкитъ случаи, предвидени въ предидущия членъ.“

„Чл. 63. Съдействие на войската трѣбва да се иска своевременно и винаги писмено“, — това е направено — „по въ крайни случаи“ искането може да се направи устно“. . .

Алинея трета на чл. 63 гласи: — позволете ми да спомня тия работи, за да бѣде картината по-ясна и да се види къде сж отговорноститъ — (Чете) „Когато войската пристигне на мѣстопроизшествието, гражданскитъ власти сж длъжни да съобщатъ на началника и въ какво положение се намира работата. Всичката полицейска стража, която се намира въ мѣстопроизшествието, остава въ пълно разпореждане на началника на войската, изпълнява неговитъ заповѣди и действа само по негово указание. Началникътъ на войската избира и опредѣля самъ срѣдствата и начина за постигане поставената целъ подъ лична своя отговорностъ“.

За начина на действие на войската. (Чете) „Чл. 64. Началникътъ на войската пристѣпва къмъ действие съ оржия само следъ като предупреди непокорнитъ, следъ трикратно предупреждение. Той опредѣля съ какво оржия ще се действа и какъ да се употреби то, като пази да не се прибѣгва къмъ действие съ огънь безъ крайна нужда“.

Въ нашия правилникъ тоя въпросъ е малко по-напълно изясненъ.

Въ § 11 отъ правилника за съдействието, което войската дава на гражданскитъ власти, се казва: (Чете) „Времето, когато войската трѣбва да почне да действа съ оржия при безредици и смущения, се опредѣля отъ началника на войската, следъ като се изчерпятъ всички други възможни и зависещи отъ него срѣдства за усмиряване непокорнитъ“.

§ 12. Началникътъ на войската пристѣпва къмъ действоуване съ оржия само следъ като предупреди непокорнитъ чрезъ трикратно подаване сигналъ съ трѣба, барабанъ или по другъ нѣкакъвъ условенъ начинъ. Началникътъ опредѣля самъ съ какво оржия да действа и какъ да го употреби, като пази безъ особна нужда да не прибѣгва къмъ действие съ огънь“.

Отъ изложението, което ви направихъ, г-да, виждате, колко съзнателно, умело и тактично офицерътъ, който е билъ натоваренъ съ тая отговорна задача, е действувалъ — дава 7—8 пѣти предупреждения съ гласъ: „Разпръснете се, ще стрелямъ“; дава 3—4 пѣти предупреждение съ трѣба за откриване на огънь, хвърлятъ се две бомби по такъвъ начинъ, че да не могатъ тѣ да засегнатъ тълпата; заповѣдва да се стреля въ въздуха и едва вече когато тълпата дохожда на 30—40 крачки отъ него и когато почватъ да стрелятъ върху войницитъ му, тогава вече опредѣля кои да стрелятъ — не цѣлата команда, а 6 души войници да

откриват огън, защото той много добре е знаел, ако откриват всички войници огън, какви ще бъдат последиците. И той казва на войниците: „Щадете жените и децата“. Значи, заповѣдал е на 6 души да открият огън и препоръчва да шадят жените и децата, които вие (Към работниците) имате навик да поставяте на първа линия.

М. Бечев (д): Героизъм! Подлеци!

Министър генерал-лейтенант А. Кисюв: Войниците, за които работите да ги вземете на своя страна — защити нареждания сж такива — виждате как изпълняват своя дълг.

Нѣкой от работниците: Тѣ сж наши братя.

Министър генерал-лейтенант А. Кисюв: Поуките от Дълбоки и Крън сж добри за вас и нека знаете, че опитите, които правите да посегнете на войската, ще бъдат последвани само от невинни жертви, каквито да вие и сега. (Ржкоплѣскания от мнозинството)

Г. Костов (раб): Нѣщо за 9 юний, г. министре!

Председателстващ Н. Шопов: (Звъни) Моля!

Нѣкой от работниците: Войниците сж чада на работническата класа.

Министър генерал-лейтенант А. Кисюв: Именно, войниците сж чада на българския народ, плът от неговата плът и затуй той офицер е щадил хората, а вие ги излагате, като ги карате да не се подчиняват на исканията на властта и отивате да предизвиквате. (Ржкоплѣскания от мнозинството и от сговористите) Вие напразно се мъчите да проникнете въ войската. Ние имаме всички срѣдства и възможности да се справим и обезвредим вашата пропаганда.

Като излагам всичко това, аз съм длъжен да изкажа и пред вас, г. г. народни представители, моето задоволство от действията на поручик Тюлев, който е имал да се справи с едно трудно положение, като е действувал умѣло, тактично и с крайна предпазливост. И ако сж дадени жертви, не по негова вина сж дадени, нито по вина на администрацията, а по вина на тѣзи, които не искаха да се подчинят на разпорежданията на властта.

Д. Нейков (с. д): Винаги убитите сж виновни.

А. Ненов (раб): Винаги тѣ сж виновни.

Министър генерал-лейтенант А. Кисюв: (Към А. Ненов) Не сж виновни убитите, а вие сте виновни, които ги пращате на провокация. (Ржкоплѣскания от мнозинството) и които бѣгат и се криете.

Нѣкой от работниците: Нали войската е безпартийна?

Министър генерал-лейтенант А. Кисюв: Г. г. народни представители! Г. министърът на вътрешните работи има възможност надълго да ви занимае с подготовката на първомайската акция. Ще ми позволите да повтора само по един-два пасажа от многото окръжни, нареждания, директиви, които сж издали Комунистическата и Работническата партии — или какви сж, никой не може да ги разбере (Смѣх), но действуват заедно — въ навечерието на 1 май, за да разберете, че както властта, така и войската е трѣбвало да действува така, както е действувала, защото съществуването на държавата е било поставено вече на изпитание. Въ едно от тѣзи нареждания се казва: (Чете) „Затова за тазигодишната първомайска акция повече от всеки друг път стои въпросът за организацията на масовата работническо-селска първомайска самоотбрана за пробиването на фашистската полицейска обсадна законност“ — една надута фраза, от която нищо не може да се разбере, но всетаки смисълът е този — тази законност, този правов ред, който съществува въ нашата държава, трѣбва да отидем да го пробием. (Продължава да чете) „Преди всичко трѣбва добре да се разбере, че излизането на улицата и нейното завладяване от масите въ сегашната обстановка е най-високата форма на класовата борба; че поради това работническите и селски улични демонстрации нѣмат нищо общо съ социалдемократическите празнични шествия, а имат характер на жестока, умѣла война съ въоръжените сили на държавната власт; че, следователно, изваждането

масите на улични демонстрации е изкуство и затова съ тях (тѣй както е и въстанието) не трѣбва да се играе“. И по-нататък: „трѣбва да се действува по строго провеждан оперативен план“. — За цѣлата тая работа хората си приготвили оперативен план. Не сж забравили да помислят и за срѣдствата. (Чете) „Трѣбва щателно да се обмисли въпросът за срѣдствата на защита. По-горе казахме, че мѣстата за събиране трѣбва да се подбират въ зависимост от това, где има повече камъни, тухли, дървета и пр“. — И сжият пасаж, който ви подчерта и г. министърът на вътрешните работи: „Освен това, най-дейните елементи, пък и цѣлата маса, трѣбва да се приучават да носятъ съ себе си отъ тоя характеръ срѣдства за защита. За самоотбраната на ядрата това е абсолютно необходимо и задължително“. Една от целите на тѣзи първомайски демонстрации и подготовки е „да призове войниците да не стрелят и въ процеса на борбата да ги обезоръжава“ — това искате вие (Сочи работниците), да обезоръжите командата; не, това нѣма да го постигнете никога — „да разколебае духътъ верѣе полицията и войниците и бързо да се устреми напред, да се съедини съ другите групи демонстранти“ — които сж въ съседство и пр. — „бързъ и решителен ударъ върху полицейските и войсковы сили около центъра на демонстрацията“ и т. н.

„Така организирани нашите демонстрации изобщо и въ дадения случай първомайските демонстрации ние ще обогатяваме боевия опит на масите, ще ги приучаваме къмъ борба съ полицията и къмъ готовност на жертви и смърт въ името на революционната борба за събарянето на фашистската диктатура“.

Е, г-да (Към работниците), когато излизате съ такива лозунги и нареждания, позволете и на властта, и на тѣзи, които иматъ свещения дълг да пазятъ реда и сигурността въ тая страна, да взематъ мѣрки и да действуватъ тѣй, както законите на тая страна заповѣдватъ и както отечественият дългъ имъ диктува да постѣпятъ. (Ржкоплѣскания от мнозинството и сговористите)

Председателстващ Н. Шопов: Има думата народниятъ представител г. Лазаръ Станев да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Л. Станев (раб): Г. г. народни представители! Както чувате, г. министърът не каза абсолютно нищо за убийството въ с. Торосъ, защото не знаелъ за него досега. 10 дни минаха от 1 май, а г. министърът още не знае! Ако е въпросъ да стане нѣкое събрание, за 5 минути той узнава и изпраща полиция. Той знае всички нареждания на Коминтерна и цѣли часове пѣе все една и сѣща стара пѣсень. Всички убийства той ги оправдава съ запазване държавната сигурност. Въ името на тази държавна сигурностъ прѣдшествуваният режимъ уби надъ 25 хиляди души; въ името на тази държавна сигурностъ правителството на Народния блокъ до днесъ е пролѣло кръвта вече на 17 души работници и селяни.

В. Маринов (д): Въ името на тази сигурностъ въ Русия убиха милиони, а не хиляди.

Л. Станев (раб): Но не само работниците, но и земеделски дружини взематъ участие въ това майско праздненство. Въ с. Орѣшане, Луковитско, сж арестувани 34 сдружени земеделци затуй, че сж взели участие въ първомайските манифестации.

В. Димов (з): Това не е истина.

С. Омарчевски (з): Нѣма такива работи. Лъжешъ!

В. Маринов (д): Това е нагла лъжа. Въ с. Орѣшане арестуваха пияни хора; нѣмаше арестувани земеделци.

Л. Станев (раб): Отъ всички факти, които се изнесоха тукъ, се вижда, че убийството е преднамѣрено (Възражения отъ мнозинството), но г. министърът това не знае.

В. Димов (з): Вие постоянно говорите противъ Земеделския съюзъ и ще манифестиратъ земеделци съ васъ! Сговорътъ ви докара тукъ, вие служите на Сговора, на реакцията. Винаги сте били нейни оръдия.

Л. Станев (раб): Вие се продадохте и продавате цѣлото бедно селячество. — Не сж само убийствата въ с. Торосъ и въ Преславъ. Имаме още десетина убийства въ цѣлата страна, които тоже се дължатъ на насѣква-

тежителни речи тукъ на министра на вътрешните работи и на министър-председателя. Имаме убийства въ Караджалово, имаме убийства въ с. Дълга-геренъ; въ други села имаме стълкновения, пакъ въ връзка съ празнуването на 1 май. За тѣзи убийства много малко се писа. Всички тѣзи убийства, както и убийствата въ с. Торосъ и Преславъ, се дължатъ, както казахъ, на подстрекателските речи на министра на вътрешните работи. (Възречения отъ земеделците) Трѣбваше да дойде това, за да се види, че разликата между вчерашната диктатура и днешната е тази, че въ днешния кабинетъ на народоблокарската фашистска диктатура участвуватъ и трима земеделски министри. (Пререкания между Г. Костовъ и Т. Бошнаковъ) На 9 юний министъръ Гиргиновъ казваше: „Христосъ възкресе“, а сега сте се наредили съ него да управлявате! Предатели сте!

К. Караджовъ (з): И вие взехте участие на 9 юний.

С. Таковъ (з): Къде бѣха вашитѣ приятели на 9 юний?

Л. Станевъ (раб): Вие ортакувате съ убийците отъ 9 юний. На 9 юний Гиргиновъ казваше: „Христосъ възкресе“, а сега съ него вие ортакувате. Предатели сте вие и като такива вие сте заклеймени отъ всички трудящи се. Вие си служите съ терора, като срдство, за да се задържате на власт. (Възречения отъ земеделците) Ето протокола на Лигата за защита правата на човѣка. Анкетата, която се извърши, установи сщцото, което г. министърътъ казва, че е целъ въ в. „Заря“, а именно, че не е имало никаква манифестация, че не е имало никакви инциденти, а просто налягате върху селяните и ги убиватъ. (Възречения отъ мяозинството)

Разликата между вчерашния режимъ и днешния е тая, че въ днешния кабинетъ има трима земеделски министри, които провеждатъ фашистската диктатура по-жестокостно отъ предишния режимъ. И не току така работниците и селяните казватъ, че вие сте окървавени. 17 жертви досега сж паднали отъ вашитѣ ръце.

Т. Бошнаковъ (з): Нѣма да ви позволимъ да правите провокации. Това да го разберете!

Л. Станевъ (раб): Вие не можете да се оправдавате съ Гиргиновъ, съ демократитѣ. Вие носите по-голяма отговорност отъ тѣхъ, защото вие днесъ крепите фашистската диктатура.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата, г. Станевъ.

Л. Станевъ (раб): Това установяватъ и дружбата, и околийскиятъ блокътъ комитетъ. Това е истината. Г. министърътъ не знае за това, което ставало! До Васъ, г. министре, има нѣколко телеграми. Вие не можете да не знаете тия факти.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата повече.

Л. Станевъ (раб): На Васъ се иска да не знаете, защото не можете да опровергавате истината.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата повече.

Л. Станевъ (раб): Ето защо ние протестираме противъ тоя цинизмъ на министра...

С. Таковъ (з): Кон ние?

Л. Станевъ (раб): ... да казва, че не знае за инцидентитѣ. Зовемъ работниците и селяните да се сплотяватъ въ борбата, за да чулятъ вашия тероръ и вашата диктатура.

А. Николаевъ (з): Кого представлявате вие?

И. Василевъ (д): (Къмъ Л. Станевъ) Вие ще теглите последиците отъ тая работа, но ще зовете само работниците, нѣма да зовете селяните да ви служатъ за пушечно месо.

Л. Станевъ (раб): Вие ги избивате, вие сте убийци, вие подстрекате убийците.

И. Василевъ (д): Подстрекател е сестра ти, която е разправяла: „Ще паднешъ на улицата, но ще манифести-

рашъ“. Това е разправяла твоята сестра Мара Станева. Твоята сестра е отишла презъ Арабаконакъ. Какво е правяла ти на Боаза съ Марковски? Какво разправяшъ? Сестра ти е най-големиятъ провокаторъ да се извърши убийството.

Л. Станевъ (раб): Провокатори сте всички вие и не току така наричатъ вашето управление кърваво.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Моля ви се.

И. Василевъ (д): Ти си пратилъ сестра си тамъ презъ Арабаконакъ съ кабриолетъ, скришомъ презъ нощта, а не съ автомобилъ.

Л. Станевъ (раб): Вие арестувахте десетъ души търговци и лѣкари само, за да не отидатъ до Торосъ да установятъ престѣплението ви.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Станевъ! Прави Ви последна бележка. Разберете, че се намирате въ Народното събрание, а не се намирате въ кръчма.

Има думата народниятъ представителъ г. Димитър Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не само че не съмъ доволенъ...

Д. Ачковъ (нац. л. о): Хайде де!

Д. Нейковъ (с. д): ... отъ отговора на г. министра на вътрешните работи, но съмъ и възмутенъ отъ начина, по който той отговори и разгледа сложениятъ въ моето питане въпроси.

Азъ ще оставя настрана по липса на време закачките и задѣжките на г. вътрешния министъръ, било по отношение на мене, било по отношение на нашата партия, като считамъ, че е излишно да отговарямъ. За него народниятъ поетъ много сполучливо е казалъ „Пази, Боже, слѣпо да прогледне“.

А. Николаевъ (з): Като вземашъ примѣръ отъ себе си. (Смѣхъ)

Д. Ачковъ (нац. л. о): Какво общо има това съ питането?

Т. Бошнаковъ (з): Ако не бѣше централната листа, щѣше да гледашъ Народното събрание съ бинокль!

Д. Нейковъ (с. д): На г. Гиргинова, който въ миналото тѣй много се борѣше, за да дойде днесъ отъ мѣстото на министра на вътрешните работи да се подиграва и гаври, трѣбва да му се отговори, че ритникътъ отъ чехъла на дѣдо Калю Малевъ, който той получи по задницата преди 7—8 години, бѣше сщцо така една лека, нищожна, дребна работица, за която не е трѣбвало тогава г. Гиргиновъ и другаритъ му да вдигатъ гюрултия до небесата.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Това нѣма нищо общо съ въпроса сега.

С. Таковъ (з): Какво общо има тая работа съ питането?

Д. Нейковъ (с. д): Отговорътъ на г. министра не само че не ще омилотвори и успокои нашата страна и духоветъ на населението, което, поради голѣмата стопанска криза, твърде много страда и е дори озлобено, но, напротивъ, тоя отговоръ ще насъска борбитъ между населението. Подобенъ отговоръ отива рѣзко и решително срещу лозунга и срещу голѣмата идея за омилотворението и успокоението на нашата страна, въ името на който лозунгъ Народниятъ блокъ дойде на власт. Последицата отъ неговия отговоръ не ще закѣснѣе да се прояви — жестокостта, съ която нашата стража, опартизанена, се нахвърля и когато трѣбва, и когато не трѣбва върху българските граждани.

И. Василевъ (д): Пастуховъ въ 1919 г. какво правѣше? Картежници постави тогава.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ трѣбва да констатирамъ, че г. министърътъ въ своя отговоръ е послужилъ, съвѣстно или несъзнателно, и съ неистини.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви се, не развивайте питане. Ще кажете доволенъ ли сте или не отъ отгвора. Отнемамъ Ви думата.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ преди всичко не отговори на моето питане: на основание на кой законъ забрани събранията? Той отговори, че ги забранил въз основа на своето вътрешно убеждение . . .

Д. Ачковъ (нац. л. о): Не каза така. Азъ щяхъ да го похваля, ако бѣше казалъ така.

Д. Нейковъ (с. д): . . . и по такъв начинъ ни отведе въ далечната епоха на мракобѣсничеството, когато по вътрешно убеждение се узурпираха правата и свободите на българските граждани. Така не може и не бива да отговаря единъ министъръ на вътрешните работи, който претендира, че има доверието на народа . . .

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Отнемамъ Ви думата.

Д. Нейковъ (с. д): . . . и въ името на това доверие е дошълъ на власт и управлява.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Моля Ви се. Респектирайте председателството. Нѣмате думата!

Д. Нейковъ (с. д): Председателството и болшинството да уважаватъ и респектиратъ народните представители. Отъ тукъ (Сочи трибуната) сме народни представители еднакво като васъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Отнѣмамъ Ви думата, г. Нейковъ!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Не Ви е срамъ! Не зачитате правилника!

И. Василевъ (з): Въз основа на какво говорите?

Д. Нейковъ (с. д): Въз основа на нашето свещено право да протестираме, да се боримъ и да ви демаскираме.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Нейковъ! Съобщавамъ Ви, че, по силата на правилника, нѣмате право да говорите повече отъ 5 минути. Отнемамъ Ви думата! Ако продължавате да говорите, ще предложа да Ви се наложи наказание.

Д. Нейковъ (с. д): Понеже не ми давате да се изкажа, обръщамъ питането въ интерпелация и моля правителството да опредѣли денъ за отговоръ на интерпелацията.

Отъ мнозинството: Брей-й-й! Герой! . . .

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Напетовъ.

П. Напетовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра на вътрешните работи. Не съмъ доволенъ и отъ отговора на г. военния министъръ. Имайте търпение да ви кажа защо.

П. Даскаловъ (нац. л): Кажете за окръжното, вѣрно ли е? Остава всичко друго.

П. Напетовъ (раб): Точно това ще ви кажа. — Не мога да знамъ четенитѣ документи отъ името на Комунистическата партия и отъ Москва дали сѣ вѣрни. Но даже въ тѣхъ, тъй както ги прочетѣ г. министърътъ на вътрешните работи, не чукоме нийде нареждания за революция на 1 май, срещу която вие обявихте София и цѣла България въ обсадно положение.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Азъ ви прочетохъ нарежданията, ако не сте чули отъ г. министра на вътрешните работи.

П. Напетовъ (раб): Що се отнася до всички ония нареждания, които Работническата партия и другитѣ легални класови работнически организации сѣ дали за 1 май, ние не се отказваме отъ тѣхъ. Никжде въ нашитѣ нареждания не се говори за революция. Ние нареждахме само отбрана на събранията срещу нападателитѣ, срещу ония, които отнематъ правата на работницитѣ и селянитѣ, гарантирани отъ нашия основенъ законъ, конституцията, който вие отдавна хвърляхте подъ миндери. (Възвращени отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Напетовъ (раб): Азъ питамъ г. министра на вътрешните работи: първо, каква нужда предизвика да се извика народа въ Преславъ, за да се стреля въ послѣствие срещу народа и, второ, защо околийскиятъ началникъ, който отсъствуваше въ момента, когато пристигна въ Преславъ първата му работа бѣше да ни извика и да ни каже: „Вие трѣбва да напустнете града Преславъ“. Защо той не позволи една анкета? Но въ другъ случай, г. г. народни представители, само преди 10 дена, ние извършихме анкета въ мина „Перникъ“ на „застреляния“ секретаръ на миньорското дружество. Тогава околийскиятъ началникъ — който бѣше заинтересованъ, защото пресата невѣрно изнесе фактитѣ — за да се установятъ фактитѣ, позволи анкетата, позволи даже да се срещнемъ съ хора, които бѣха подъ следствие, дори съ такива, които бѣха бити. Но въ Преславъ, понеже работата не бѣше чиста, затуй гледахъ да ни прогонятъ.

На г. военния министъръ има да каже следното. Нѣмало ефектъ отъ бомбитѣ! Вѣрно е, че нѣмаше ефектъ отъ бомбитѣ. Но защо, г. министре? Не само защото бомбитѣ сѣ хвърлени предпазливо. Не само това, но веднага почва стрелба съ картечници и залпове и пакъ ефектъ нѣма.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: И кой е падналъ отъ тази стрелба?

П. Напетовъ (раб): Всички сѣ гледали съ смѣхъ на това. Никой не се е безпокоилъ, защото стражаритѣ сѣ били предъ и всрѣдъ народа. Но стрелбата е продължила и следъ като народътъ се е разбѣгалъ. Какво казаха разпитанитѣ отъ насъ граждани? Казаха, че войницитѣ, които сѣ сичове на народа, на трудация се народъ, сѣ стреляли не въ народа, а въ листата на дърветата.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Защото е имало заповѣдъ да стрелятъ въ въздуха. Азъ ви го обяснихъ и ви казахъ колко куршума сѣ изстреляни отъ войницитѣ.

П. Напетовъ (раб): Когато е заповѣдано да се стреля на месо, тогава народътъ се е оттеглилъ. И тия граждани, които ние разпитахме, казваха: „Ако не бѣхме избѣгали въ съседнитѣ улици, щѣше да падне маса лешъ“.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Отъ шестъ куршума ли?

П. Напетовъ (раб): А що се отнася до това, че нѣкой стрелялъ срещу войската — г. министре, г. г. народни представители, много се излагате. Цѣлитъ градъ, цѣлата околия знае, че никой не е стрелялъ и всички посрѣщатъ съ възмущение това твърдение.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Даже да не е стреляно, самиятъ фактъ на манифестацията, която направихте . . .

П. Напетовъ (раб): Цѣлото гражданство свидетелствува за това. Въ това число и делегатътъ на демократическия конгресъ Дамановъ, който е въ София; питайте го и той ще ви каже, че срещу войската не е стреляно. Азъ ще ви кажа нѣщо повече, г-да: възмущението въ Преславъ е толкова голѣмо, че делегация отъ трима души отъ управляващитѣ партии сѣ заставени да отидатъ въ Шуменъ да ходатайствуватъ, да не бѣждатъ бити арестуванитѣ, откарани въ обществената безопасностъ въ Преславъ. Ето какво е положението. Тамъ народътъ се заканва, че при идущитѣ избори има да видите вие.

Отъ мнозинството: А-а-а!

С. Таковъ (з): Значи, за изборитѣ ви е мжката!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

И. Василевъ (з): Хубава агитация правите съ единъ убийца. Можете да бѣдете доволни, че сте си направили агитацията. Ако паднатъ 10 души, още по-хубава агитация ще си направите! Не ви е срамъ!

П. Напетовъ (раб): Вие, г-да министри, съ тия речи оправдавате убийствата, . . .

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Г. Напетовъ!

П. Напетовъ (раб): ... вие насъсквате къмъ нови убийства; вие развързвате ръцетъ на капиталиститъ за нови, още по-голъми грабежи надъ работническата класа и трудящитъ се, ...

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Продължително звъни) Г. Напетовъ!

П. Напетовъ (раб): ... като имъ отнемате правото на стачка, правото на борба за парче хлѣбъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Напетовъ! Нѣмате думата.

П. Напетовъ (раб): Но вашитъ мѣрки за 1 май показватъ, че вие сте скъсали въ българския трудящъ се народъ, ...

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Нѣмате думата.

П. Напетовъ (раб): Свършвамъ, г. председателю! ... че висите въ въздуха, че нѣмате никакво довѣрие всрѣдъ народа. Затуй се браните отъ него съ обсадно положение, съ военно положение. За една акция вие обявихте цѣлата страна въ обсадно положение. Вие се пазите отъ собствения си народъ, живѣте като пленници въ него. Но една властъ, която осуеява едно събрание, една акция съ всички сили и срдства, е осждена на гибель.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Напетовъ! Нѣмате думата.

П. Напетовъ (раб): Ние отъ името на работническата класа и трудящитъ се високо протестираме срещу вашия тероръ и днешнитъ насъсквания.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Отнемамъ Ви думата. Г. г. стенографитъ да престанатъ да пишатъ.

П. Напетовъ (раб) ... и искаме народенъ смдъ за убийцитъ на работниците и селянитъ на 1 май т. г. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г-да! Постъпило е законодателно предложение отъ народния представител г. Христо Родевъ за измѣнение закона за гражданското сждопроизводство. (Вж. прил. Т. I, № 72)

Този законопроектъ ще се отпечати и ще се раздаде на г. г. народнитъ представители.

Постъпило е питане отъ народния представител г. Митю Станевъ до г. министра на вътрешнитъ работи относно терора и лобощата, упражнявани отъ страна на властта надъ работническата класа.

Това питане ще бжде препратено на г. министра на вътрешнитъ работи, за да отговори.

Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година.

Има думата народниятъ представител г. Адамъ Нейчевъ.

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Часътъ е 8.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ще продължаваме, нѣма да се вдигне заседанието.

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Г. Костовъ (раб): Правителственитъ оратори бѣгатъ.

П. Стоевъ (раб): Часътъ е 8.

И. Симеоновъ (д): Четири часа ни отнехте тукъ да ни тѣпчете главитъ съ акълъ!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Александъръ Пиронковъ тукъ ли е?

Обаждаатъ се: Нѣма го.

Х. Статевъ (нац. л. о): Никой не предполагаше, че следъ 8 часътъ ще има заседание.

Г. председателю! Азъ правя предложение да вдигнемъ заседанието. Ако записанитъ г. г. оратори знаеха, че заседанието ще продължи следъ 8 часътъ, може би тѣ щѣха да бждатъ тукъ. Тѣ сж излѣзли вече и не можемъ да продължимъ, а пѣкъ да пререждаме записанитъ — ще се наруши редътъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не е така, г. Статевъ. Всѣки иска въ началото на заседанието да говори.

Х. Статевъ (нац. л. о): Ами и Адамъ Нейчевъ го нѣма. И той ли иска това?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вѣроятно и той иска това. — Не е това мотивътъ. Който иска да говори, трѣбва да чака тукъ.

Х. Статевъ (нац. л. о): Никой не знаеше, че ще се продължи заседанието следъ 8 часътъ. Азъ правя формално предложение. Имамъ право да го направя по силата на тия съображения, които сподѣлихъ съ председателството, и затова моля да се отложи заседанието за утре.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Има ли нѣкой отъ ораторитъ, които сж записани? Чакайте да провѣримъ.

Г. Костовъ (раб): Нѣма го и г. министърътъ на финанситъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. министре! Азъ Ви моля да се съгласите да се вдигне заседанието.

(Председателското мѣсто заема председателътъ)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г-да! Понеже нѣма никой отъ записанитъ оратори по бюджета, ще трѣбва да вдигнемъ заседанието. Нека, обаче, се има предвидъ, че има да ставатъ голѣми дебати по бюджета, че нѣмаме много време и, следователно, трѣбва да засилимъ работата на Парламента, за да може да се изкажатъ господата по принципъ, по първото четене, на бюджета. Като имате това предупреждение предвидъ, сега нека да вдигнемъ заседанието, обаче нека се знае, че отъ утре ще става нужда да заседаваме и следъ 8 часа.

А. Циганчевъ (з): Да почваме отъ 3 часа.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Сега нека се вдигне заседанието съ молба утре заседанието да почне точно въ 3 часа.

Д. Ачковъ (нац. л. о): По правилника.

Председателътъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ за утрешното заседание днешния дневенъ редъ, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема. Утрешното заседание ще започне точно въ 3 ч.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. и 58 м.)

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: Т. ХР. МЕЧКАРСКИ

Началникъ на Стеенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ